Jaargang 116. Zondag, 19 Julij 1857. No. 86.

GRONINGER COURANT.

ALGEMEEN DAGBLAD voor de Stad en Provincie Groningen.

Bij deze Courant is verzonden *Bijblad* no. 13, inhoudende: *Verslag van de handelingen der Staten Generaal.*

De nieuwe **CURSUS** van het **GYMNASIUM** te *Groningen* zal aanvangen **Maandag den 24sten Augustus**, en die der daartoe **VOORBEREIDENDE KLASSE Maandag den 17den Augustus e.k.** Zij die daartoe wenschen toegelaten te worden, moeten hun verzoek daartoe schriftelijk indienen aan den ondergeteekende, liefst voor den **25sten Julij e.k.**, met overlegging van een BEWIJS van vaccine, en dat zij, die op het Gymnasium wenschen toegelaten te worden, den ouderdom van 12 jaren en voor de Voorbereidende Klasse dien van 10 jaren moeten bereikt hebben. — De EXAMENS van TOELATING zullen plaats hebben op bovengenoemde dagen, des morgens te 10 uur, aan het Lokaal van het Gymnasium. — Van elders komende Leerlingen vinden gelegenheid tot huisvesting bij den Heer W. J. VAN GORKOM, Docent en Kostschoolhouder aan het Gymnasium, en bij den ondergeteekende.

Mr. J. A. SCHNEITHER,
Gymn. Rector.

De betrekking van **ONDER-OPZIGTER** bij de **Vereeniging van Korenmeters** te *Groningen* vacant zijnde, zoo worden degenen, die verlangen tot de **vervulling** dier **betrekking** in aanmerking te komen, verzocht, zich ten dien einde schriftelijk te wenden tot een der ondergeteekenden, Commissarissen van de Korenbeurs, bij wie tevens nadere informatiën zijn te bekomen.

GRONINGEN, 14 Julij 1857.

H. H. SCHUITEMA.
E. MULDER.
JB. MESDAG.
J. SCHILTHUIS, U.G.z.

Groninger Straatvuilnis.

PUBLIEKE VERKOOPING op WOENSDAG den 22sten Julij 1857, ten Huize van K. J. NEVEN, te *Hoogezand.*

NIEUWSTIJDINGEN.

CHINA.

De Belgische consul te Shangaï deelt over den staat van zaken te China o. a. het volgende mede: Gelijk te voorzien was heerscht er in de provincie Hongkong volslagen regeringloosheid. Niet verre van Canton hebben ernstige ongeregeldheden plaats gehad, en op sommige plaatsen is de honger zoo sterk, dat ouders hunne kinderen verkoopen om voedsel te verkrijgen. De prijzen der levensmiddelen bedragen thans het dubbel van den gewonen prijs. In Junij of Julij zullen de Engelschen 15000 man sterk zijn en waarschijnlijk Canton bezetten, maar de toestand des lands is zoodanig, dat men waarschijnlijk hunne hulp zal verzoeken om de orde te herstellen in de theedistricten, ten noorden van Fo-Kiew. Aldaar bestaat geen gezag meer, en de thee-handel zal een gevoeligen slag krijgen. De admiraal *Seymour* heeft 2 schepen derwaarts gezonden om de Engelsche onderdanen te beschermen. Het regeringspapier is 40 pCt. gedaald.

EGYPTE.

Een brief uit Alexandrië van den 4den dezer meldt, dat de Onderkoning zich wederom bezig houdt met het invoeren van eene nieuwe en hoogst belangrijke hervorming. Deze betreft de vrijmaking van grondeigendom, welke volgens de Muzelmansche wet, geacht wordt aan de kroon toe te behooren, terwijl de bewerker van den grond slechts pachter is. De Onderkoning wil dezen staat van zaken veranderen en van het regt van eigendom eene gemeenschappelijke en voor allen toegankelijke instelling maken.

Maar zelfs zij, die het meest bij deze verandering zullen winnen, schijnen er zeer hevig tegen gestemd te zijn en trachten haar op alle wijzen te verhinderen, omdat zij meenen, dat hieruit nieuwe belastingen voor hen zullen voortspruiten. Buitendien oppert men ook de vraag, of de pacha de magt heeft, om voor altijd wetten omtrent het kroondomein op te heffen buiten toestemming des Sultans. Het is te hopen, dat het *Saïd*-pacha moge gelukken de aan hem toevertrouwde landen met eene nieuwe weldaad te verrijken.

TUNIS.

Dezer dagen is gemeld dat te Tunis een Israëliet wegens beschimping der Mohammedaansche godsdienst naar 's lands wet ter dood veroordeeld en gruwzaam omgebragt is. Thans verneemt men door berigten uit Malta van den 8sten dezer, dat de Fransche consul deswege, in afwachting van nadere instructiën van zijn gouvernement, het diplomatieke verkeer met den Bey van Tunis heeft afgebroken. De berigten voegen er bij, dat ook de consul van Engeland, die van de Vereenigde Staten van Noord-Amerika en alle overige consuls bij den Bey nadrukkelijke klagten over de barbaarsche vermoording van den Israëliet ingediend hebben.

ITALIË.

De dagbladen deelen thans eene verklaring mede, gedagteekend uit Napels den 4den dezer, waarin de in Calabrië beproefde aanslag volstrekt afgekeurd wordt als uitgegaan van buitenlanders en Mazzinisten, als republikeinsch in strekking en als zonder beleid ondernomen. Geene republiek, maar eene constitutionele staatsinrigting, overeenstemmende met het Europesche staatsregt en met de nationaliteit der Italianen, wordt daarin voor Napels verlangd.

»Daarvoor — zoo luidt o. a. het manifest — hebben de Napolitanen in 1820, in 1830 en in 1847 gestreden; daarvoor wapenden in 1849 de afgevaardigden der natie op nieuw de Calabriërs. Voor ditzelfde beginsel, voor deze zelfde zaak leverden roemrijke burgers in groote menigte en met een heldenmoed geest hunne hoofden aan de beulen over; daarvoor dragen *Poerio* en duizend anderen, niet minder groot, hoezeer te weinig bekend, met een blijmoedig hart hunne ketenen; ondergaan redenaars, magistraten, hoogleeraren, geleerden, soldaten moedig sedert zeer veel jaren ballingschap en armoede; worden de staatsgevangenissen dagelijks met nieuwe slagtoffers gevuld, die hun lot gelaten dragen. De wereld wete het dan, en nog eens zij het haar gezegd: dit is de overtuiging, dit is de gedachte van al de Napolitanen; dit is hun regt, en den eenen dag of den anderen zullen zij het, hetzij door overreding, hetzij door geweld, weten te heroveren."

Deze verklaring is door de achtenswaardigste mannen van Napels opgesteld, en zou door allen, onder wier oog zij gebragt is, onderteekend worden, indien zij niet door vrees voor den galeikerker weêrhouden wierden.

Betreffende de mislukte pogingen om in verschillende Italiaansche staten eene omwenteling te verwekken wordt overigens niets naders vernomen. Het geregtelijk onderzoek duurt voort en eerlang zullen de bewerkers van en deelnemers aan den opstand, voor zoo verre zij levend in handen der openbare magt zijn gevallen, door den bevoegden regter worden veroordeeld.

Mazzini bevindt zich reeds in Engeland; om niet herkend te worden, had hij zich bij zijne vlugt uit Italië in een geestelijk gewaad gestoken, en de reispassen waarvan hij was voorzien waren volkomen in orde. Naar men zegt, kost de thans door hem in Italië bewerkstelligde poging hem een half millioen (van welke munt of muntwaarde wordt niet genoemd), welk bedrag op de winst- en verlies-rekening gebragt wordt.

Men verneemt dat de groothertog van Toskane, door tusschenkomst van zijnen zaakgelastigde te Londen, stappen heeft gedaan om te protesteren tegen het verleenen van eene veilige schuilplaats aan *Mazzini* op Britschen bodem, en dat daarop door het Engelsche kabinet is geantwoord, dat 's lands zeden en wetgeving niet toelieten aan 's vorsten verlangen gevolg te geven. De Britsche regering zou echter beloofd hebben, dat zij op *Mazzini*, hoewel hem niet kunnende verwijderen, een streng toezigt zal laten houden.

OOSTENRIJK.

— Onder den invloed van gunstig weder is met den graanoogst in alle deelen van Oostenrijk een aanvang gemaakt en is hij gedeeltelijk reeds gelukkig ten einde gebragt. De vrees, welke men aanvankelijk koesterde voor de gevolgen der vroegere droogte, is door de jongste regens verdwenen en de eerste resultaten blijken buitengewoon gunstig te zijn. Niet minder werden de rogge- en tarwevelden door de tijdige regens begunstigd. De ervaring, dat drooge jaren voor de hoedanigheid der granen voordeeliger zijn dan natte, is ook dit maal weder bevestigd.

— Te Pesth in Hongarije is het eerste nommer verschenen van het »Evangelisch weekblad," het eenige orgaan van de vier millioen Protestanten in de Oostenrijksche monarchie.

— Het Oostenrijksche ministerie van eeredienst heeft toegestaan, dat in alle Evangelische gemeenten van den keizerstaat inzamelingen worden gehouden voor de oprigting van een monument voor *Luther* in Worms.

— In den laatsten tijd hebben in Oostenrijk weder veelvuldige overgangen van Katholijken tot de Luthersche kerk plaats gehad.

GROOT-BRITTANJE.

Woensdag morgen heeft prins *Albert* aan de Koningin der Nederlanden een bezoek gebragt. In den namiddag werd er op het Buckingham-paleis groote receptie ten hove gehouden tot onvangst van H. M. De vorstin werd aan den grooten trap opgewacht en verwelkomd door Koningin *Victoria*, prins *Albert* en graaf *Clarendon*. 's Avonds werd op het paleis een groot banket gegeven ter eere van de Koningin der Nederlanden.

— De ophelderingen, door de ministers in de beide Huizen van het Parlement over de Indische zaken gegeven, zoowel als de inhoud der bijzondere berigten, hebben de bezorgdheid, ten gevolge van het militair oproer in Delhi enz. ontstaan, merkelijk doen verdwijnen. In alle beoordeelingen der dagbladen vindt men het herlevend vertrouwen op een goeden uitslag der aangewende pogingen uitgedrukt, ofschoon men de geldelijke bezwaren niet ontveinst, welke de gebeurtenissen in Indië zullen na zich slepen, noch ook den nadeeligen invloed, dien deze dit jaar op den oorlog tegen China moeten uitoefenen.

Er is bevel gegeven om, behalve de reeds vroeger naar Indië bestemde versterkingen, nog zes regementen van de Engelsche landmagt derwaarts te zenden. Hierdoor zal de sterkte der Europesche troepen in Indië met omstreeks 25,000 man worden vermeerderd. Het publiek juicht reeds bij voorraad zoodanige nadrukkelijke maatregelen toe, omdat men het hoog gewigt voor Engeland beseft, om zijnen invloed in Indië te behouden.

De *Times* beweert, in een artikel over de toezending van versterkingen naar Indië, dat het van Engeland afhangt, om door zijne strenge maatregelen te voorkomen, dat het Indische rijk aan de Britsche heerschappij ontvalle. Het blad is ook van oordeel, dat het Indische geschil in geen gunstiger tijdtsip had kunnen ontstaan; de zaken in China nemen eene gunstige wending, de oorlog tegen Perzië is geëindigd, de Kaap is rustig, Engeland zou dus allicht onder betere omstandigheden de herovering van Opper-Indië kunnen ondernemen.

De *Times* zou met genoegen zien, dat de regering minstens 5000 van de 10,000 man troepen, welke zich thans in de Kaap-kolonie bevinden, naar Calcutta zond. Het zijn geene recruten, maar oudgediende soldaten, gewoon aan de hitte en aan de velddienst. Dit zou een middel zijn om de kracht der regering aanzienlijk te versterken.

— In de zitting van het Lagerhuis van Dingsdag stelde de heer *Buxton* voor een adres aan de Koningin te rigten, waarin zij verzocht wordt al de in haar bereik staande middelen aan te wenden, om den Afrikaanschen slavenhandel te onderdrukken en de uitvoering te erlangen van de tractaten over dit onderwerp met andere mogendheden gesloten. Spreker verlangde niet de regering te belemmeren, maar hare pogingen integendeel te versterken. Hij wees op het toenemen van den slavenhandel op Cuba en op het vooruitzigt van een aanvoer van katoen uit Afrika, welke door niets meer vergemakkelijkt kon worden dan door de onderdrukking van den slavenhandel, welken Spanje toelaat, lijnregt in strijd met de bij tractaten aangegane verbindtenissen. Hij opperde de vraag, of men onder deze omstandigheden dezelfde gedragslijn ten opzigte van Cuba niet kon volgen, welke wat Brazilië betreft, zoo heilzaam gewerkt had?

De heer *Walker* beweerde, dat Engeland den slavenhandel aanmoedigde door zijne groote invoeren van katoen door slavenarbeid verkregen.

Lord *Palmerston* stemde toe, dat de motie de pogingen der regering versterkte. Men had zich te beklagen, dat Spanje niet zoo getrouw was als behoorde in de naleving van zijne aangegane verpligtingen; maar er waren verzoekingen op Cuba, waaraan de gouverneurs moeijelijk weerstand konden bieden. Hij dankte ten slotte den heer *Buxton* voor het doen zijner motie, en gaf de verzekering, dat de regering haar zoude ondersteunen.

De motie werd goedgekeurd, waarna het Huis uiteenging.

— De Engelsche bank heeft haar disconto tot 5½ pCt. verlaagd.

— Van regeringswege worden aanstalten gemaakt voor twee ontdekkingsreizen in het binnenland van Afrika, eene aan de noordoost- en de andere aan de noordwestkust; er zal spoedig op kosten der schatkist een verslag van de door den beroemden reiziger dr. *Barth* in Afrika gedane ontdekkingen in druk uitgegeven worden.

— Miss *Magdalena Smith*, door de jury te Edinburg van de aanklagt der vergiftiging van haren voormaligen minnaar vrijgesproken, verlaat het land, naardien haar vader weigert haar te ontvangen. De kosten van hare verdediging bedragen ruim £ 4000 (*f* 50,000), maar zijn door vrijwillige inschrijvingen van belangstellende betrekkingen en vrienden ruim gedekt.

— De heer *de Lesseps* heeft aan de kamers van koophandel en handelmaatschappijen in Engeland een brief gezonden, waarin hij opkomt tegen de door lord *Palmerston* in het Lagerhuis afgelegde verklaring nopens de ondoelmatigheid van de ontworpen doorgraving der landengte van Suez. De heer *de Lesseps* beroept zich ten deze op de getuigenis van een aantal kamers van koophandel en vereenigingen in Engeland, die met eenparige stemmen een gunstig advies over die doorgraving uitgebragt hebben, alsmede op het gevoelen der internationale commissie, zamengesteld uit uitstekende ingenieurs uit Engeland, Frankrijk, Spanje, Oostenrijk, andere gedeelten van Duitschland, Nederland en Italië, die allen, na een naauwkeurig onderzoek op de plaats zelve, niet alleen verklaard hebben, dat de doorgraving uitvoerbaar, maar tevens dat zij gemakkelijk is. Verder beroept hij zich nog op de getuigenis van anderen en bestrijdt almede de staatkundige bedenkingen van lord *Palmerston*.

FRANKRIJK.

Naar men verneemt, is de Keizer door den uitslag der Parijsche verkiezingen diep getroffen geweest. *Napoleon III*, die sedert het herstel van het keizerrijk voor de verfraaijing van Parijs en de verbetering van den toestand zijner bewoners zoo veel heeft gedaan, verwachtte, gelijk hij zich zelf uitdrukte, een beteren dank van de hoofdstad, wier belangen hij steeds met bijzondere voorliefde had voorgestaan. De plotselinge ontstemming, waarin de Keizer gebragt werd, deed zijne gemalin besluiten, in gezelschap van den graaf *Walewski*, een uitstap naar Plombières te ondernemen, om door hare weldadige tegenwoordigheid den somberen ernst des Keizers te verdrijven.

— De justitie gaat voort met alle pogingen in te spannen tot opsporing der Italianen welke aan het laatste complot hebben deel genomen. Daar de zamenzweerders van plan waren den Keizer te vermoorden, heeft de regering natuurlijk een bijzonder belang om de draden van dezen misdadigen aanslag in handen te krijgen. Een dertigtal Italianen is reeds in hechtenis genomen, het meerendeel te Marseille, de anderen op de grenzen der departementen van de Var en Jura, en op die van Zwitserland. Toen twee hunner, *Liprandi* en *Bonaldi*, te Parijs werden gevat, kort voor het uitbreken van den opstand in Italië, ontdekte de politie in hunne papieren den sleutel van het cijferschrift, waarmede zij met *Mazzini* correspondeerden, en daardoor heeft zij dag voor dag den gang van het complot kunnen volgen, dat te Genua, Livorno en in de Napelsche staten gedeeltelijk tot uitvoering kwam. Men voegt er bij, dat de Sardinische justitie te Genua de bijzondere voorschriften van *Mazzini*, betreffende den Franschen Keizer gevonden heeft, en daarvan afschrift naar Plombières zond.

Aan de processen, die over deze zaak zullen plaats hebben, moet men voornemens zijn de meeste ruchtbaarheid te geven. Het doel dat de regering daarmede heeft is, zoo men zegt, aan Europa te doen kennen, welke verfoeijelijke middelen de revolutionairen tot bereiking hunner oogmerken aanwenden.

Die openbaarmaking zal vooral strekken om aan Engeland de oogen te openen, opdat dit land aan het woelen der vlugtelingen paal en perk moge stellen.

Met ditzelfde doel bespreekt ook reeds de half officiële dagbladpers de jongste opstanden in Italië. In ons vorig nommer deelden wij mede wat de *Constitutionnel* daarover schreef. Thans vat de *Pays* datzelfde thema op. Zijne taal is duidelijk. Na het gevaar, waarmede Europa voortdurend bedreigd wordt, weder met sterke kleuren geteekend te hebben, gaat het blad aldus voort: »Zulk een toestand vereischt eene krachtige onderdrukking. Van Londen gaan alle aanslagen uit; in Londen moet men alzoo het kwaad met wortel en al uitroeijen. De Engelsche regering zal, hopen wij, beseffen, dat het regt der gastvrijheid zijne grenzen heeft, namelijk die van het publiek regt. De Engelsche natie mag er zich vrij op beroemen, dat haar land een toevlugtsoord voor alle ongelukkigen is; dit is een edel gevoel, dat door niemand zal worden miskend. Maar wanneer het vast staat, dat in Londen tegen alle regeringen van het vasteland zamenzweringen uitgebroeid worden; dat men daar bandieten voor den democratisch-socialistischen oorlog aanwerft; dat men daar bepaald wapens voor moordaanslag en burgerkrijg smeedt: dan zal het Engelsche volk met zijn gezond verstand inzien, dat een zoodanig misbruik der gastvrijheid aan de zaamgezworenen alle regt ontneemt, om op de beschermende wetten tegen verbanning en vogelvrijverklaring aanspraak te maken, en dat het noodig is eindelijk krachtige maatregelen te nemen, om aan de belangen zijner geallieërde natiën en aan de sedert zoo geruimen tijd door de revolutionnaire buitensporigheden bedreigde openbare rust voldoening te verschaffen." — Tot dusver de *Pays*. Men vraagt zich algemeen af, of Engeland aan deze vorderingen gehoor zal geven. Men kan dit ter naauwernood gelooven, en toch mag men niet voorbij zien, dat men te Parijs voornemens is, alle ter beschikking staande middelen aan te wenden, om Engeland te bewegen aan het te kennen gegeven verlangen opzigtens de vlugtelingen gevolg te geven.

— Een beambte in de gevangenis *Mazas* is betrapt op het strafbare feit, dat hij in betrekking stond met de leden van geheime genootschappen. Hij was de tusschenpersoon van de staatkundige gevangenen en hunne partij. Van zijnen post ontzet, is hij zelf gekerkerd.

— Een paar dagen geleden verscheen, naar verzekerd wordt, de heer *Haussmann*, prefect der Seine, in den gemeenteraad van Parijs en legde een uitmuntend plan der voorgenomene verfraaijingen van die hoofdstad over. Nadat het naauwkeurig beschouwd en algemeen bewonderd was, liet de prefect daarop volgen, dat wie het doel wil ook de middelen moet willen, weshalve hij magtiging tot het sluiten eener leening van honderd millioen francs vroeg. Doch dit vond zoo veel tegenstand bij de raadsleden, die nagenoeg eenparig oordeelden dat de stad Parijs nog veel te veel belast is om in de eerste jaren aan het toestaan van nieuwe fondsen te mogen denken, dat de heer *Haussmann* ongetroost moest weggaan. Denkelijk zal hij zich tot den Keizer wenden, die zeer sterk met het plan moet ingenomen zijn.

— De regtbanken te Parijs hebben het tegenwoordig zeer op de vervalschers van levensmiddelen gemunt. Manduog verscheen een melkverkooper voor de correctionele regtbank, bij wien de politie-agenten vaten melk in beslag genomen hadden, waarin men 26 pCt. water vond. *Vinot*, zoo heette de koopman, liet zich dit niet lijdelijk welgevallen. Hij deed de politie-agenten opmerken, dat zijne vaten verzegeld waren, en dien ten gevolge de vervalsching moest worden geweten aan zijne leveranciers. Tot staving van dit beweren vertoonde *Vinot* zijn kopijboek. Bijna in elken brief noodigde deze brave man de leveranciers uit om hem geheel zuivere melk te zenden.

De politie schaamde zich bijna zulk een voorbeeld van goede trouw te hebben verdacht, maar daar de vervalsching in allen gevalle straf verdiende, wendde zij zich tot de leveranciers, om op hen niet alleen de ongeoorloofde vermenging, maar ook de geringe te wreken van zulk een eerlijk man als *Vinot* te hebben bedrogen. Maar wat ontdekte men nu? *Vinot* schreef wel in zijn kopijboek brieven om zuivere melk, en zond die brieven werkelijk af, maar onder de hand liet hij hen verzoeken de melk met vier kannen water op de twintig te vermengen, zooals zij met getuigen bewezen.

Het gevolg hiervan was, dat *Vinot* tot twee maanden gevangenisstraf werd veroordeeld, wat hem echter minder zwaar zal vallen dan de aanplakking van dit vonnis aan de deur van zijn winkel.

— In het begin dezer week zijn honderd-twintig kloosterzusters van de orde der Redemptoristen van Parijs naar Petersburg vertrokken. Zij zullen op uitnoodiging van het Russische gouvernement in de hospitalen van Rusland als zieken-verpleegsters dienst doen. Dezelfde orde en andere, welke zich insgelijks aan de verzorging van kranken wijden, zullen achtereenvolgens nog driehondert-tachtig zusters voor dezelfde bestemming afzenden.

— De bij de Fransche natie zoo geliefde en ook elders in Europa bekende dichter *Béranger* is Donderdag te Parijs in den hoogen ouderdom van bijna 77 jaren overleden.

Hij werd in het jaar 1780 te Parijs geboren en was de kleinzoon van een armen kleêrmaker, bij welken hij opgroeide; als knaap was hij in een groot gevaar, om door den bliksem gedood te worden. Even als vele beroemde letterkundigen, was hij een tijd lang boekdrukkersleerling, vroeger oppasser in een logement, later schrijver aan de hoogeschool. Hier verwekte hij het eerst groot opzien door zijne liedjes. In het jaar 1821 verloor hij door zijn vernuft, hetwelk hij tegen de Bourbons rigtte, zijne betrekking en werd tot eene geldboete van 500 frs. en drie maanden gevangenis, in 1829 tot negen maanden gevangenis en eene geldboete van 10,000 frs. veroordeeld. Deze geldboeten bragten beide keeren zijne vrienden op. Zijne liedjes gaven wezenlijk voedsel aan het misnoegen tegen *Karel X*. Aan de omwenteling van Julij nam hij een levendig en werkdadig deel. *Lodewijk Philips* moet hij toegedaan zijn geweest en ook geheime ondersteuning van hem aangenomen hebben, maar hij weigerde elke betrekking. Sedert 1830 heeft hij weinig meer gedicht; sedert 1837 leefde hij deels te Tours, deels te Parijs van een jaargeld van 3000 fr., dat *Manuël* hem bij zijn uitersten wil vermaakt had.

De *Moniteur*, die het overlijden van *Béranger* mededeelt, voegt aan zijn berigt eene proclamatie toe, waarin het volgende wordt gezegd: »Frankrijk heeft een nationaal sieraad verloren; zijn zang was geheel aan het vaderland gewijd. Mogten sommige kwaadwilligen deze treurige gelegenheid te baat willen nemen om wanordelijkheden te verwekken, dan zal de regering zulks niet dulden. *Béranger* heeft gewild, om zonder praal ter aarde te worden besteld; de regering heeft met den executeur-testamentair besloten, dat de lijkstoet alleen zal zijn zamengesteld uit deputatiën en personen voorzien van uitnoodigingsbrieven. De bevolking zal worden uitgenoodigd zich te gedragen overeenkomstig de maatregelen, door den wil van het gouvernement en van de overledene voorgeschreven."

— Van regeringswege worden wederom rapporten en legerberigten uit Algerië medegedeeld, waaruit blijkt, dat Kabylië weldra geheel zal zijn onderworpen. In de verschillende gevechten, welke op den 27sten, 29sten en 30sten Junij zijn geleverd, hebben de Fransche troepen, onder het bevel van den generaal *Maissiat*, weder een zeer belangrijken tegenstand ontmoet van de zijde der volksstammen, die daarenboven van de natuurlijke gesteldheid van den grond bij uitstek goed gebruik hadden weten te maken. In het eerste gevecht zijn van de Fransche zijde 3 dooden gevallen en 30 gekwetsten, onder welke 3 officieren; in het tweede 17 dooden en 97 gekwetsten, onder welke 8 officieren; in het derde 19 dooden en 64 gekwetsten, onder welke 3 officieren.

BELGIË.

Bij de ernstige gebeurtenissen die het land beroerden, heeft men de nationale aangelegenheid der Vlaamsche taal niet uit het oog verloren. Gelukkig is de commissie, door den heer *de Decker* benoemd tot onderzoek naar de middelen om het Vlaamsch de plaats te verschaffen, die het wettiglijk in 's lands beheer, in het onderwijs enz. moet innemen, hare taak blijven voortzetten, zonder zich door de bewegingen, die de meeste oorden van België hebben geschokt, daarvan te hebben laten terughouden.

Zij heeft thans hare eervolle taak tot een goed einde gebragt, en haar rapport aan den minister van binnenlandsche zaken overgegeven. Naar hetgeen aan de *Amst. Ct.* wordt medegedeeld, worden in dat belangrijke document de grieven der Vlamingers in duidelijke en krachtige bewoordingen uiteengezet, en de middelen aangewezen om verbetering aan te brengen. Het is te wenschen dat dit rapport niet onder de papieren van den minister zal begraven worden.

NEDERLAND.

Tweede Kamer der Staten Generaal.

Beraadslagingen over het wetsontwerp op het lager onderwijs.

Zitting van Woensdag den 15den Julij.

De beraadslagingen over genoemd wets-ontwerp worden voortgezet.

Volgens een vroeger door de Kamer genomen besluit, om, na de afdoening van artikel 35, in overweging te nemen een vroeger door den heer *van Hoëvell* voorgesteld nieuw artikel, te voegen tusschen de artikelen 20 en 21, wordt dit voorstel eerst in behandeling genomen.

Dat nieuw artikel luidt, nog eenigzins gewijzigd door den heer *Thorbecke*, aldus:

»In gemeenten waarin, wegens de uitgebreidheid van haar grondgebied bij verspreide bevolking, een grooter aantal scholen vereischt wordt dan anders noodig zou zijn, kan, onder goedkeuring van gedeputeerde staten, aan het hoofd van eene of eenige der scholen een hoofd- of hulponderwijzer geplaatst worden, wiens jaarwedde ten minste *f* 200 bedraagt."

De heer *van der Veen* bestrijdt dit amendement, dat gedaan is uit vrees voor vermeerdering van uitgaven; maar hij vraagt of aan een geldelijk bezwaar de deugdzaamheid van het onderwijs mag worden opgeofferd. Wanneer de scholen in twee klassen, hoofd- en hulpscholen, verdeeld en aan het hoofd der laatste een hulponderwijzer kan geplaatst worden, dan zullen juist in de meeste dorpen en gehuchten de hulpscholen, gelijk nu reeds het geval is, regel worden. Al de bestaande nadeelen voor het onderwijs, uit die bijscholen voortspruitende, zouden dus blijven bestaan.

De heer *Zylker* ontwikkelt, even als de heer *van der Veen*, de vrees, dat al wat tot verbetering van het lot van den onderwijzersstand in deze wet is opgenomen, door dit amendement illusoir zal worden gemaakt, terwijl even daardoor het onderwijs zou lijden. Spr. acht het geldelijk bezwaar ook niet gering, maar hij vindt een correctief in de artt. 35 en 49.

De heer *Sloet tot Oldhuis* ziet in het nieuwe artikel een heimelijk achterdeurtje, om de leden die tegen zijn amendement en dat van den heer *Reinders* en voor dat van den heer *Thorbecke* gestemd hebben, maar die nog niet gerust zijn over de gemeentefinanciën, een voor een te laten wegsluipen. Hij zegt, dat dit amendement in strijd is met de laatste alinea van art. 19, waarbij het minimum van betaling voor den hoofdonderwijzer bepaald is op *f* 400. Hij vraagt wat een onderwijzer met *f* 200 kan doen? Hij zal er naauwelijks een geit op kunnen nahouden, die van honger zal blaten en hij zal, kleeding er afgerekend, slechts aardappelen met azijn kunnen hebben. Arme geit, arme onderwijzer, maar schande voor ons land! Schoone liberaliteit, om eerst een minimum van *f* 400 vast te stellen en daarna de algemeene bevoegdheid te geven het op *f* 200 te brengen, iets dat bij hem den schijn heeft, en niets meer dan een schijn (want het ligt niet in de beginselen van den voorsteller) alsof men den spot drijft met den onderwijzersstand.

De heer *v. Hoëvell* beweert, ter verdediging van zijn voorstel, dat het daarbij geene maatregelen zal gelden, die algemeen moeten worden ingevoerd, maar alleen exceptionele gevallen. Hij doet voor het overige, wat de aanmerking van het achterdeurtje betreft, opmerken, dat hij zoo zeer een voorstander is van de bevordering van het openbaar onderwijs, als eenig ander lid; maar hij vraagt, met het oog op zijn voorstel, of het rationeel is eene school van 25 kinderen op gelijke lijn te stellen met eene groote gemeenteschool?

De heer *Reinders* is ook nu nog tegen het amendement gestemd. Men zegt, dat men alleen het oog heeft op zeer kleine scholen, van 20 of 25 kinderen; welnu, men bepale dit dan in de wet; dan is alle twijfel opgeheven. Nu men de Staatskas niet wil aanspreken en nu het blijkt dat de gemeentebesturen de kosten niet kunnen betalen, wil men het te kort komende verhalen op den onderwijzer. Hij geeft in overweging om te bepalen, dat er een hulponderwijzer aan het hoofd eener school kan worden geplaatst, als er 20 of 25 kinderen zijn.

De heer *de Brauw* was aanvankelijk voor het amendement, maar de bezwaren, in den loop der discussiën ontwikkeld, hebben hem tot een ander gevoelen gebragt. Hij vreest, dat het amendement zal terugwerken op den toestand van het onderwijs, en dat de uitzondering regel zal worden. De gemeente-besturen zullen liever *f* 200 dan *f* 400 toestaan, en ged. staten zullen er in den regel geen bezwaar tegen hebben, omdat anders, volgens art. 35, de provincie te hulp moet komen, als het blijkt, dat de gemeente niet geheel bij magte is om de kosten te voldoen.

Nadat nog eenige leden het woord hebben gevoerd, merkt de *minister van binnenlandsche zaken* op, dat de grootste helft der plattelandsgemeenten valt in de termen van de voorgestelde bepaling, en nu acht de Regering het bezwaarlijk om voor al die scholen af te wijken van de waarborgen voor een behoorlijk onderwijs, in deze wet opgenomen. Hij vreest dat de aanneming van het amendement met de eene hand zal wegnemen, wat met de andere, bij art. 19, is gegeven. Hij herinnert hierbij aan eene der hoofdbedoelingen der wet om het onderwijs en tevens het lot der onderwijzers te verbeteren, ofschoon hij niet miskent de financiële bezwaren daaruit voortvloeijende; maar daarom zal eene nieuwe overgangsbepaling voorgesteld worden, bij art. 49, om een termijn van 5 jaren te laten ten einde verschillende bepalingen der wet in te voeren.

De heer *van Hoëvell* wil ook verbetering van het lot der onderwijzers; maar wat zal er gebeuren? De bijscholen zullen verdwijnen. Als in die kleine scholen een hoofdonderwijzer met *f* 400 zal moeten zijn, dan zullen de gemeenteraden die scholen supprimeren. Op scholen van meer dan 80 kinderen kan zijn amendement, uit hoofde van art. 18, niet van toepassing zijn. Zijn amendement strekt dus om de scholen te behouden, het onderwijs te bevorderen en om zelfs aan de bestaande onderwijzers der kleine scholen, een hooger tractement dan nu toe te kennen.

Het nieuwe artikel wordt hierop in stemming gebragt en *aangenomen* met 36 tegen 26 stemmen.

(*Tegen:* de heeren *Zijlker*, *Sloet*, *Delprat*, *Godefroi*, *ten Cate*, *van de Poel*, *van Rappard*, *Stolte*, *van Franck*, *Baud*, *Gevers Deynoot*, *Kien*, *Dirks*, *van Eck*, *Hoekwater*, *de Brauw*, *van Foreest*, *Sander*, *Wintgens*, *van Deinse*, *van der Veen*, *Bosscha*, *Heemskerk*, *Westerhoff*, *Reinders* en de *Voorzitter*.)

Thans worden de beraadslagingen geopend over art. 3, vroeger uitgesteld, aldus luidende: »De lagere scholen worden onderscheiden in openbare en bijzondere scholen.

»Openbare scholen zijn die opgerigt en onderhouden door de gemeenten, de provinciën en het rijk, afzonderlijk of gezamenlijk; de overige zijn bijzondere scholen.

»Aan bijzondere scholen kan van wege de gemeente of de provincie subsidie worden verleend, onder zoodanige voorwaarden, als het gemeente- of provinciaal bestuur noodig acht.

»De aldus gesubsidiëerde scholen zijn toegankelijk voor alle kinderen zonder onderscheid van godsdienstige gezindheid. Het 1ste en 2de lid van art. 22 zijn op die scholen toepasselijk."

De heer *Baud* stelt als amendement voor, om de twee laatste alinea's van art. 3 te vervangen door het volgende: »Aan bijzondere scholen kan van wege de gemeente, de provincie of het rijk hulp worden verleend, onder zoodanige voorwaarden als door het gemeentebestuur of provinciaal bestuur of door ons zullen worden gesteld." Welk amendement met 57 tegen 6 stemmen wordt *verworpen*.

De heer *Sloet* stelt voor om de beide laatste alinea's te doen wegvallen en daarvoor te lezen: »Aan bijzondere scholen worden geene subsidiën door de gemeente of de provinciën verleend."

Ook dit amendement wordt *verworpen* met 47 tegen 16 stemmen.

Daarna wordt art. 3 onveranderd *aangenomen* met 49 tegen 14 stemmen. (*Tegen:* de heeren *Westerhoff*, *Sloet*, *van Akerlaken*, *van Rappard*, *Baud*, *Groen*, *van Nispen*, *van Reede van Oudtshoorn*, *Elout*, *van Lijnden*, *van Foreest*, *Slicher* en *van der Veen*.)

De algemeene beraadslagingen worden geopend over Titel III *van het bijzonder onderwijs*.

De heeren *Dommer van Poldersveldt* en *van Nispen* voeren het woord, waarna de algemeene beraadslagingen worden gesloten.

De heer *Elout* stelt op art. 36 een amendement voor, waarvan de strekking is, om de vrijheid van bijzonder onderwijs duidelijk in de wet te brengen. Na eenige woordenwisseling wordt dit amendement met 44 tegen 18 stemmen *verworpen*, waarna art. 36 onveranderd wordt *aangenomen*.

In den loop dezer beraadslagingen deed de heer *Dommer* eene motie van orde, om de beraadslagingen tot den volgenden dag uit te stellen. De vermoeidheid der leden, na de reeds lang gehouden discussie, de drukkende atmospheer en het belang van het onderwerp deden hem deze motie voordragen.

Met 40 tegen 23 stemmen werd die motie *verworpen*.

Toen de beraadslagingen hierop werden voortgezet, gaf de heer *van Lijnden* te kennen, dat dit besluit hem bedroefde, omdat hij daarin een bewijs meende te zien, dat het bijzonder onderwijs der Kamer weinig ter harte gaat. Over sommige kleinigheden wordt dikwerf uren lang beraadslaagd, en hier, waar het een hoofdpunt geldt, heeft men zoo weinig tijds, dat men het nog op het vergevorderde uur wil afdoen. Hij betreurt ook de onverschilligheid van de Regering ten aanzien van dit amendement, daar zij verklaard heeft, dat, zoo de Kamer daar niets tegen heeft, zij er in zal berusten.

Morgen voortzetting.

Zitting van Donderdag den 16den Julij.

Is ingekomen een ontwerp van wet tot inkoop van nationale schuld, waarvan de bestemming nader bij de wet zal worden geregeld.

Aan de orde van den dag is de voortzetting der beraadslagingen over het ontwerp van wet tot regeling van het lager onderwijs.

De heer *Elout van Soeterwoude* stelt alsnog een nieuw artikel voor, achter art. 36, ten einde waarborgen te geven tegen mogelijke belemmeringen, waaraan de praktijk niet vreemd is. Het artikel dat hij voorstelt, luidt aldus: »Omtrent de afgifte van het bewijs, vermeld bij litt. C van art. 36, wordt uiterlijk binnen 4 weken, te rekenen van den dag waarop de aanvrage daartoe geschied is, door burgemeester en wethouders beslist.

»Van die beslissing of wanneer binnen dien termijn de beslissing aan de belanghebbenden niet is kenbaar gemaakt, wordt beroep toegelaten op ged. staten.

»Na afwijzing door ged. staten of indien binnen den tijd van zes weken hunne beschikking aan de belanghebbenden niet is kenbaar gemaakt, kan bij ons in beroep worden gekomen."

De heer *van Hoëvell* ondersteunt dit amendement.

De *minister van binnenl. zaken* zegt, dat de Regering reeds meermalen verklaard heeft, dat zij niets liever wenscht dan eene volledige toepassing der grondwet. Even als gisteren verklaart hij dus, dat, als de Kamer de bepaling noodzakelijk acht, de Regering er in zal berusten.

Het nieuw artikel van den heer *Elout* wordt daarop *aangenomen* met 55 tegen 5 stemmen. (*Tegen:* de heeren *Heemskerk*, *Storm van 's Gravesande*, *Dullert*, *Storm* en *van der Linden*.)

Art. 37 (bepalende dat ged. staten de onderwijzers onbevoegd kunnen verklaren tot het geven van onderwijs, wanneer zij aansporen tot ongehoorzaamheid aan 's lands wetten enz.) wordt zonder beraadslaging *aangenomen*.

Daarna worden de beraadslagingen aangevangen over titel IV: van de acten van bekwaamheid tot het geven van onderwijs, bevattende de artikelen 38 tot 49, waarover eenige beschouwingen worden voorgedragen door de heeren *Westerhoff*, *Luyben*, *Meylink*, *van Wintershoven*, *Bosscha*, *Dommer van Poldersveldt*, *Elout van Soeterwoude*, *van Nispen van Sevenaer*, *Sloet tot Oldhuis en den minister van binnenlandsche zaken.*

De artikelen 38, 39, 40, 43, 44 en 47 worden zonder hoofdelijke stemming goedgekeurd.

Artikel 41, bepalende den ouderdom van hen die tot het afleggen van het examen wenschen toegelaten te worden, wordt na eene woordenwisseling tusschen de heeren *van Wintershoven*, *Poortman* en den minister van binnenlandsche zaken, met 49 tegen 10 stemmen aangenomen.

(*Tegen:* de heeren *Westerhoff*, *Dommer van Poldersveldt*, *Beens*, *van Wintershoven*, *Poortman*, *Meijlink*, *van Lynden*, *van Nispen van Sevenaer*, *Bots* en *Groen van Prinsterer*.)

Aan het einde van artikel 42, aangevende wat voor het examen ter verkrijging eener acte van bekwaamheid als hulponderwijzeres en als hulponderwijzer wordt gevorderd, stelt de heer *Blaupot* ten *Cate* voor te voegen de woorden: »verbonden met proeven van geschiktheid tot het geven van onderwijs:" welk amendement, waarover, behalve de voorsteller, de heer *van Hoëvell* het woord voert, met 40 tegen 21 stemmen verworpen wordt; waarna het artikel onveranderd zonder hoofdelijke stemming goedgekeurd wordt.

De artt. 45 en 46 ondergaan eenige verandering van redactie en worden, evenals art. 48, na eene korte woordenwisseling zonder hoofdelijke stemming goedgekeurd.

De behandeling van art. 49, waarop twee amendementen zijn voorgesteld, wordt niet ten einde gebragt, maar zal morgen worden voortgezet.

De commissie van rapporteurs voor het ontwerp op de zamenstelling van de regterlijke magt, heeft eenstemmig besloten om het gewijzigd ontwerp op nieuw aan een onderzoek in de afdeelingen te onderwerpen. Zij acht het niet ondoelmatig om eene nieuwe poging te wagen, ten einde vooraf, in de afdeelingen, zooveel mogelijk te doen blijken de gezindheid der meerderheid nopens de werking van den hoogen raad, de cassatie, en de indeeling der kantongeregten. Zij heeft in haar verslag, 't welk den 14den Julij is vastgesteld, verder doen uitkomen, dat zij overtuigd is, dat bij de hoogst belangrijke beraadslagingen welke de Kamer thans bezig houden, de onderwerpelijke voordragt te gewigtig en te veel omvattend is om thans in openbare behandeling te worden gebragt, zonder dat aan de leden eene behoorlijke tijdruimte worde vergund om zich daarop voor te bereiden, en dat welligt tijd zou ontbreken, om dit ontwerp nog in dit zitting-jaar door beide de Kamers regelmatig te kunnen afdoen.

's GRAVENHAGE, 17 Julij.

Bij kon. besluit van den 4den dezer zijn een vijftigtal kadets, allen herkomstig van de kon. akademie voor de zee- en landmagt, benoemd tot 2de luitenants bij de onderscheidene wapens der infanterie, kavallerie en artillerie.

— De rijksmiddelen hebben, blijkens opgave van het departement van financiën, over de eerste zes maanden van dit ja[ar] gezamenlijk opgebragt de som van *f* 27,053,377.96½, zijn[de] *f* 150,074.47½ minder dan de raming, doch *f* 799,303.25½ me[er] dan de opbrengst over hetzelfde tijdvak van 1856. De opbreng[st] over dit jaar was aldus verdeeld: directe belasting[en] *f* 8,739,099.19; in- en uitgaande regten en scheepvaartregt[en] *f* 2,125,821.91½; accijnsen *f* 8,544,388.43; waarborg en belas[ting] der gouden en zilveren werken *f* 138,628.02½; indirect[e] belastingen *f* 6,375,418.28; posterijen *f* 854,933.12½; staats[-] loterij *f* 275,089.00.

De geldelijke uitkomsten van het dienstjaar 1856 mogen ove[r]rigens, naar de thans daarvan opgemaakte staten, zeer gunsti[g] worden genoemd. De opbrengst van 's rijks middelen en in[-] komsten is toch geweest *f* 104,440,072,12½, waaronder de uitkeering uit de geldmiddelen van 's rijks overzeesche bezittingen ad *f* 28,500,000, waarvoor slechts was geraam[d] *f* 15,500,000.

De uitgaven hebben beloopen *f* 92,626,947.78. Het vermoe[de]lijk voordeelig slot over het dienstjaar 1856 bedragt derha[l]ve *f* 11,813,124.34½. Wanneer men daarvan aftrekt *f* 1,725,00[0] voor afkoop van den Sondtol en *f* 10,000,000 tot daarstelling van een fonds tot aanmoediging en ondersteuning van den aan[-] leg van spoorwegen, blijft nog ter verdere bestemming bij de wet te regelen over *f* 88,124.34½.

— Uit Rijswijk en andere plaatsen wordt geschreven, dat het loon van de grasmaaijers tot eene vroeger niet voorge[-] komen hoogte is geklommen. In het begin van den hooiti[jd] werd er voor een morgen lands *f* 4 betaald; thans wor[dt] er *f* 10 bedongen en men is blijde daarvoor geholpen [te] kunnen worden. De oorzaak is het gemis aan vreemdelin[-] gen, die anders in grooten getale overkomen. Thans zi[jn] men maar zeer weinigen.

— De *Volksvriend* deelt eenige berigten mede van de Oost[-] Indische afdeeling der vereeniging tot afschaffing van sterk[en] drank. Daaruit blijkt, dat te Samarang de belangstelling in de zaak bijzondere vermelding verdient; maar vooral is het te Padang (Sumatra's westkust) dat de vereeniging vele warm[e] voorstanders heeft mogen vinden, zoodat men reeds wenschelijk achtte aldaar eene onder-afdeeling te vormen, onder de leiding van den heer majoor der infanterie *Cobet*, die, in overeenstem[-] ming met den generaal-majoor *van Swieten*, gouverneur te Sumatra's westkust, lid der vereeniging, zeer veel bijgedragen heeft tot haren bloei te dier plaatse.

De vereeniging telde aldaar reeds 73 leden, waaronder 1[.] vrouwen, met het vooruitzigt, dat dit getal eerlang aanmer[-] kelijk zou aangroeijen, doch bijna alleen onder de militairen. Hiertoe had, volgens mededeeling van den correspondent, ve[el] bijgedragen: 1) dat de zaak door medewerking van heeren officieren is tot stand gekomen, 2) dat de soldaat diep be[sef] had van de rampen, die de jenever op het leger uitstort, zoodat hij gretig toetreedt tot een genootschap, waarin hij zich door zijne officieren ziet voorgegaan, 3) dat de wijn in de cantine per glas kan worden verstrekt, tegen eene ge[-] ringe betaling van 6 duiten.

Het verslag eindigt met de volgende woorden van den Padangschen correspondent, majoor *Cobet*: »Wat de staat winnen zou, indien zoodanige afschaffing bij het geheele leger plaats greep, behoeft niet breedvoerig betoogd te worden, en het is te gelooven, met het oog op de te Padang geve[s-] tigde inrigting en regeling van zaken, dat, met eenige toe[-] wijding van den kant der officieren in ieder garnizoen, be[-] langrijke uitkomsten zouden worden verkregen, want de sol[-] daat heeft het volle besef dat de jenever een kanker is en overal waar hem de hand zal worden toegereikt om u[it] die ellende te worden verlost, zal hij die met graagte aan[-] grijpen en trachten zich aan dien geduchten vijand te ont[-] worstelen."

's HERTOGENBOSCH, 16 Julij.

De zomervergadering der prov. staten van Noord-Brabant i[s] heden middag gesloten. In die laatste zitting hebben zich de staten onbevoegd verklaard om te voldoen aan het verzoek van het prov. geregtshof in dit gewest tot het voordragen van 3 kandidaten aan den Koning, ten einde te voorzien in de be[-] staande vacature van een raadsheer in dat collegie, en zulks op grond dat art. 182 der grondwet van 1840 vervallen is. Het rapport der commissie uit de staten strekt.

ASSEN, 18 Julij.

Op eenige plaatsen in deze provincie is men reeds met den oogst van de winterrogge begonnen. De hoeveelheid, die bin[-] nengehaald wordt, is, naar het zich laat aanzien, vrij vol[-] doende, terwijl de hoedanigheid, denkt men, zeer goed za[l] zijn. Het is te hopen, dat, in het algemeen belang, deze oogst onder begunsting van het tegenwoordige fraaije weder zal kunnen beëindigd worden.

— Naar de *Dr. Ct.* verneemt, gaan de werkzaamheden van de Drentsche Veen- en Midden-Kanaalmaatschappij zoo goed voort, dat het kanaal nog dit jaar tot in de veenen van Noord- en Zuidbarge zal gegraven zijn, en moet reeds bij directeuren het voornemen bestaan, om in de maand September aanstaande een gedeelte van de aan de maatschappij toebehoorende veen[-] grond in Odoorn publiek te verkoopen.

Een brief uit 's Hage aan dat blad meldt, dat de alg[e-] meene synode der Nederl. Herv. kerk hare werkzaamheden eendragtig en naar wensch voortzet. Er was eene poging gedaan, om het werk der nieuwe bijbelvertaling te doen st[a-] ken; maar de hooge kerkvergadering had nagenoeg een[-] stemmig geoordeeld, dat er in deze zaak geene reden bestond om op het eenmaal genomen besluit terug te komen.

— In den nacht van Woensdag op Donderdag heeft het gebouw van het prov. geregtshof alhier in groot gevaar ver[-] keerd. Omstreeks twee uur zag de schildwacht bij de gevan[-] genis door de ramen vuur vallen van de tweede verdieping [in] de kamer waar vroeger het kantongeregt zitting had. Da[a]delijk werd de concierge wakker gemaakt, men deed on[-] derzoek, en bevond, dat op de griffie van het hof iemand bij het verlaten van dezelve, eene brandende lucifer had geworpen in het vuilnisbakje, dat, in plaats van met zand met zaagmeel was gevuld. Dit zaagmeel is aan het smeulen gekomen, waardoor eerst het bakje en vervolgens de vloer der bovenkamer is verteerd. Men huivert op de voorstelling, dat de brand niet bij tijds was ontdekt. (*Dr. Ct.*)

— Door den gemeenteraad van Meppel is, op het ten onder[-] werpe ingediend rapport, met eenparigheid van stemmen be[-] sloten, om de door die gemeente verschuldigde bedelaars-kosten over 1852, 1853 en 1854, ten bedrage van *f* 3265.74½, voor alsnog *niet* te betalen, op grond van geene wettige verpligting.

GRONINGEN, 18 Julij.

Ged. staten dezer provincie hebben, bij besluit van den 13den dezer, bepaald:

1) dat het jagtbedrijf van het vangen van eendvogels in eene eendenkooi of daarmede gelijk staanden toestel in deze provincie wordt opengesteld op den eersten Augustus des jaars met zonsopgang; en

2) dat op hetzelfde tijdstip voor dit gewest wordt openge[-] steld de jagt op waterwild en het vangen met slagnetten van het waterwild genoemd bij art. 17 der wet van den 17den Junij 1857, als van eenden, duikers, waterhoenders, water[-] snippen, schrieken, kemphanen, strandloopers, wulpen en plevieren.

— Naar wij vernemen zal binnen kort door R. GENIE[...] c.s., een adres aan de Tweede Kamer der Staten Generaal worden verzonden, waarin zij eenige bezwaren opgeven, welke naar hunne zienswijze zullen ontstaan, indien het nieuw ont[-] worpen tarief voor de regten op den in- en uitvoer van huiden en leder, door den minister van financiën aan die Kamer aangeboden, mogt worden aangenomen.

Zij toonen in dit adres aan, dat, volgens het nieuwe tarief van sommige ledersoorten, die algemeen in gebruik zijn en van het buitenland moeten worden aangevoerd, het thans bestaande regt drie, ja viermaal zal moeten worden voldaan, hetgeen bij den enormen prijs van die artikelen vernieuwde prijsverhooging noodzakelijk maakt, waaruit weder vermindering van verbruik en dus ook van handen-arbeid voortvloeit. Het adres ligt voor belanghebbenden nog gedurende weinige dagen bij bovenge[-] noemden ter teekening.

— Het onweder van l.l. Woensdag avond is voor deze pro[-] vincie noodlottiger geweest dan nog een ander in dit jaar, wegens den hagelslag, waarvan het op sommige plaatsen ver[-] gezeld ging. Het berigt uit Oldekerk in ons vorig nommer gewaagde van de schade daardoor aan boekweit en andere veldvruchten toegebragt. Sedert hebben wij ook van andere plaatsen ongunstige berigten ontvangen.

Uit *Uithuizermeeden* wordt ons dienaangaande het volgende geschreven:

BIJBLAD No. 13.

Behoort bij de Groninger Courant van 19 Julij 1857, no. 86.

VERSLAG

VAN DE HANDELINGEN DER STATEN GENERAAL.

Tweede Kamer.

Ingevolge van de afstemming van het amendement door den heer Blaupot ten Cate op art. 32 van het wetsontwerp op het lager onderwijs voorgesteld, zal in de provincie Groningen het schoolwezen eene groote revolutie ondergaan. Het blijkt toch duidelijk, dat de Kamer niet alleen geene schoolpligtigheid wil, maar ook dat de in deze provincie bestaande schoolgeld-pligtigheid moet worden afgeschaft. Wegens het groot belang dat onze provincie in deze zaak heeft, waar thans nog een reglement vigeert, door al onze schoolopzieners zeer geroemd, deelen wij hier de redevoeringen in haar geheel mede, welke door de heeren Blaupot ten Cate, Zijlker en [illegible] in de zitting van Dingsdag zijn uitgesproken en waarin zij zich voor genoemd beginsel hebben in de bres gesteld.

De heer Blaupot ten Cate:

Ik moet beginnen, Mijnheer de Voorzitter, met eenige verklaring, waarom ik dit amendement niet bij mijne andere amendementen, maar later, heb laten drukken. Aanvankelijk had ik daarbij geplaatst. Ik heb het weêr teruggehaald. Ik had gewenscht dat eenig ander lid het voorstellen mogt, of althans gezamenlijk. Niet wegens de zaak, o neen, want mijne overtuiging staat vast, dat ik hier eene goede zaak voorsta, maar wegens het gevoelen van zoo vele geachte medeleden, het in alles, wat naar schoolpligtigheid zweemt, zoo weinig met mij eens zijn, dat ik eene verwerping van mijn amendement ook nu nog te gemoet zie. Dit deed mij dralen, intusschen.

Ik heb ik bij de behandeling van deze wet, waarvan ik als een der grootste gebreken beschouw, dat zij niets doet om de vermindering van het schoolgaan krachtig tegen te werken, noch door schoolpligtigheid, noch door schoolgeld-pligtigheid, gewacht naar den afloop van het oordeel over mijn amendement op art. 19, omdat ik meende dat de onderwijzers door de bepaling van een afwisselend inkomen, naar evenredigheid van het getal der schoolgaande kinderen, boven de jaarwedde, zouden aangespoord worden met allen ijver van hunne zijde mede te werken. Maar toen dat amendement niet werd aangenomen, meende ik mij zelven niet te kunnen verontschuldigen, als ik althans niet eene poging waagde, om door middel van schoolgeld pligtigheid de zaak te bevorderen. Daarom heb ik deze wijziging, en niet vroeger noch later, voorgesteld. Ook al is mijn wensch niet vervuld, dan geloof ik toch niet dat ik nutteloos werk, want de zaak is van te groot belang, dan dat zij niet ook bij eene gelegenheid als deze zou moeten besproken worden.

Er heerscht, M. H., eene algemeene klagt over het ongeregeld schoolgaan en zelfs over het geheel verzuim van het lager onderwijs door vele kinderen, vooral bij den minder gegoeden stand. Is die klagt gegrond? Helaas, ja! De statistieke opgaven bewijzen het. Zij bewijzen zelfs, dat deze [illegible] toeneemt. In Januarij 1852 beliep het getal der kinderen in den leeftijd voor het ontvangen van schoolonderwijs, maar die toch geenerlei onderwijs genoten, 21,000; twee jaren later was dat aantal tot ruim 38,000 gestegen. De laatste berigten in de verslagen der Regering omtrent den staat der scholen over 1854—1855 en 1855 - 1856, in verband met de uitkomsten eener vijfjarige statistiek, zijn mede hoogst ongunstig.

Verschillende oorzaken mogen hiertoe medewerken, het ligt vooral in onverschilligheid of onwil, zoowel bij de ouders als bij de kinderen. Vele van die ouders meenen al zeer loffelijk te handelen, als zij hunne kinderen daar laten gaan, dat is als zij de kinderen niet beletten, wanneer deze wel willen, maar zij noodzaken er hen ook niet toe; en daar de kinderen in 't algemeen de vruchten van tuin en akker boven de vruchten van het onderwijs stellen en de woorden: *vrijheid van onderwijs* gaarne zoo uitleggen, dat zij liefst zoo ver mogelijk van alles wat school en meester heet verwijderd, blijven, zoo is er meer gymnastiek langs de straten, op de velden en in de boomen, dan letters op de scholen. Maar vele ouders vinden niet eens zoo loffelijk, dat zij de jeugd vrije keuze laten. Zoodra er iets op fabrijken of met anderen arbeid te verdienen valt, dan moge menige knaap liever naar school willen, hij wordt gedwongen om *niet* naar school te gaan. In den "Economist" van den heer *de Bruijn Kops*, van Maart [illegible], zijn omtrent plaatsen in Zuidholland treurige voorbeelden daarvan aangegeven, die met vele andere kunnen vermeerderd worden.

Ik heb mij dikwijls afgevraagd, wat wel tegen een kwaad te doen zijn, 't welk in staat is om de beste wet op het onderwijs illusoir te maken, als zij hier niet in voorziet. Want of wij al eene wet uitvaardigen, M. H., op het *geven* van onderwijs, — de vrucht zal schraal blijven, als men het onderwijs niet verkiest te *ontvangen*. Deze bedenking heeft mij gebragt tot het voorstellen van een amendement op dit artikel. Het is een amendement, waarbij geene *schoolpligtigheid* wordt voorgeschreven, maar wel *schoolgeld-pligtigheid*. Het is een middenweg tusschen de schoolpligtigheid en het geheel laten varen van dit belangrijk punt.

Het laatste wordt gedaan bij dit wetsontwerp, 't welk volstrekt niet in deze aangelegenheid voorziet. De groote meerderheid van de leden der Kamer heeft wel, volgens het laatste voorloopig verslag, erkend: »dat het ongetwijfeld een groot en bedenkelijk kwaad is, dat in een beschaafd land als het onze nog zoo veel duizende kinderen geenerlei of slechts een gebrekkig en onvolledig lager onderwijs genieten", maar, er is gezegd (op bladz. 5): »verlevendiging van den ijver voor het lager schoolwezen, ook door den zedelijken invloed van goed geregeld, werkzaam *schooltoezigt*, zal veel tot die zaak kunnen bijdragen. Men beginne met zorg te dragen, dat in alle gemeenten zonder onderscheid *gelegenheid* besta, om elk kind van behoeftige ouders eene plaats op de volksschool te doen erlangen, en het aantal der niet schoolgaande kinderen zal reeds daardoor aanmerkelijk verminderen."

Maar, M. H.! men scheppe zich toch geene illusiën met zoodanige kasteelen in de lucht, zoo als ik zulke vooorstellingen met alle vrijmoedigheid durf noemen, omdat ik de ondervinding voor mij heb. Want waant toch niet, dat de kinderen alleen daar of daarom alleen de school verzuimen, omdat er geene gelegenheid zou bestaan om eene plaats op de volksschool te erlangen. Ik weet voorbeelden genoeg van plaatsen waar die gelegenheid ruimschoots gegeven wordt; waar zelfs kosteloos onderwijs voor de kinderen te verkrijgen is, waar een werkzaam schooltoezigt alle moeite doet om kinderen naar school te krijgen — en toch gaat het niet.

Neen, het is veeleer zoo als op bladz. 39 van het laatste voorloopig verslag gezegd wordt. Daar lees ik: »het geval doet zich maar al te dikwijls voor, dat in eene gemeenteschool, voor betalende en niet betalende kinderen geschikt, *ledige plaatsen genoeg open zijn* om de armenkinderen op te nemen, die, van alle verstandelijke en zedelijke opleiding verstoken, in de gemeente rondzwerven, en dat echter die opneming geen plaats vindt."

Die opneming blijft niet enkel achterwege, omdat men er tegen opziet voor hen te betalen, maar ook daar, waar men wel voor hen betalen wil en werkelijk betaalt, verkiezen zij niet naar school te gaan, en de *ledige plaatsen* blijven.

Neen, dat zij de school verzuimen, spruit veel meer voort uit gebrek aan *genegenheid* dan aan *gelegenheid*. Maar dan nu de invloed van een werkzaam *schooltoezigt!* Men zal daarmede voorzeker bedoelen de schoolcommissiën, want met den provincialen inspecteur of den districts-schoolopziener zullen de menschen uit die klasse niet veel kennis maken. Maar nu mag ik u dan toch vragen, M. H., wat gij van deze commissiën te wachten hebt, aan wie volgens art. 62 reeds zoo veel meer en andere zaken zijn opgedragen, die zij volgens eed of belofte, in art. 59 voorgeschreven, niet verzuimen mogen. Zou misschien de Regering de zwakheid van die hulpmiddelen hebben gevoeld? Het komt mij zoo voor, want in de beantwoording zwijgt zij daarvan. En wat zegt zij nu? Zij bevindt, dat zij nu »de wederzijdsche bedoeling (van de Regering en de Kamer) kan *beperken* tot eene aanbeveling aan de *gemeentebesturen*, om hunnen zedelijken invloed te bezigen, ten einde het schoolgaan van kinderen van armen en onvermogenden te bevorderen." Die bedoeling is goed, och ja! en daarom heb ik dan ook die alinea in mijn amendement onaangeroerd gelaten. Maar daar zal men nu dan *alles* van moeten verwachten! Met alle respect voor alle gemeentebesturen, kan ik dit niet. *Schoolpligtigheid* wil men niet.

Na al datgene, wat er over gezegd is in het voorloopig verslag van Mei 1855, blz. 9, in dat van April 1856, blz. 8, en de laatste stuiptrekking in dat van April 1857, blz. 5, zal ik de leden niet lastig vallen door in 't breede op de schoolpligtigheid terug te k men. Ook zal ik mij niet beroepen op het groot getal van adressen, bij de Kamer ingediend, ook van vele deskundigen, van schoolopzieners bijv. en schoolonderwijzers, noch op het gevoelen van mannen van naam, zoo elders als bij ons, die de schoolpligtigheid in hunne geschriften, op gronden van regt en staatsbelang, hebben voorgestaan. Maar ik moet toch nog met een enkel woord er van gewagen, dat ook *Sardinië*, nu onlangs in zijn nieuw wetsontwerp op het lager onderwijs de schoolpligtigheid heeft opgenomen, en de commissie, die het der kamer aanbood, dit daarvan zeide:

„ Er zijn, die meenen dat kosteloos onderwijs, gevoegd bij den goeden geest des volks en een voldoend getal scholen, de ouders zullen nopen hunne kinderen naar die bronnen van kennis te zenden, zonder dat het noodig is hun de verpligting daartoe op te leggen. De ondervinding heeft de begoochelingen, welke andere volken zich daaromtrent gemaakt hebben, gelogenstraft. Bij het volk wordt de onkunde des te minder gevoeld, naar mate dat zij grooter is.

» Het groote getal der scholen is geen waarborg dat zij veel bezocht zullen worden. Het aantal, dat een groot gedeelte van het jaar onbezocht laat, bewijst hoe weinig afdoende dit middel is."

Daar het nu evenwel uit al de verslagen van onze Kamer duidelijk genoeg gebleken is, dat zij de *schoolpligtigheid* niet wil, zoo heb ik hiervan afgezien. Daarom heb ik het middel aangegrepen van de *schoolgeld pligtigheid*. Van de schoolpligtigheid heeft men gezegd, dat zij in vele landen, bijv. in Pruissen, toch niet aan het doel beantwoordde en het schoolverzuim er niet door geweerd werd. Van de schoolgeld-pligtigheid valt het tegendeel op te merken; althans in de provincie Groningen. Daar is sedert 1839 in werking een: » Reglement op het betalen der schoolgelden in de landelijke gemeenten", vastgesteld, zoo als het luidt: » omdat het geregeld schoolgaan der kinderen ten platten lande van deze provincie gedurig afneemt." Dat reglement stelt schoolgeld-pligtigheid. En wat was het gevolg van dit reglement? Dat door de invoering van het betalen van schoolgeld, voor elk kind van 5 tot 12 jaren, in 1839 het getal schoolgaande kinderen op eens van 20,000 tot 30,000 gestegen is. Kunnen mijne geachte medeleden mij bewijzen, dat zoodanige maatregel, ook in Overijssel en Drenthe genomen, ongunstig heeft gewerkt, ik noodig hen daartoe uit; want het is mij om de waarheid te doen.

En wat zou nu het gevolg van dit wets-ontwerp, dat wij thans behandelen, voor de provincie Groningen zijn, indien mijn amendement niet mogt worden aangenomen, en indien er, in dit geval, ook geene gemeentelijke verordeningen van gelijke strekking als het gezegde komen konden? *Een allernoodlottigste achteruitgang* voorzeker! Maar waarom zou, door zulk eene bepaling, als ik heb voorgesteld, het getal der schoolgaande kinderen ook niet in de andere provinciën kunnen rijzen, gelijk het in Groningen daardoor van 20,000 tot 30,000 gerezen is? Er bestaat geen reden om niet hetzelfde te verwachten.

Ik mag niet te breedvoerig wezen, M. H., anders zou ik u met statistieke tabellen, genomen uit *Th. van Swinderen's*: » Denkbeelden over schoolpligtigheid en kosteloos onderwijs" Groningen 1849) kunnen bewijzen, dat niet alleen in de provincie *Groningen*, maar in alle provinciën van ons vaderland, waar deze zoogenaamde schoolpligtigheid, eigenlijk schoolgeldpligtigheid, is ingevoerd, geheel of ook slechts gedeeltelijk is ingevoerd, het getal van de schoolgaande kinderen veel grooter is, dan in de overige, waar deze verpligting niet bestaat. Ook zullen zij niet alleen *meer algemeen*, maar ook *meer regelmatig* ter school komen. Als de ouders schoolgeld betalen alleen voor die weken waarin zij de kinderen ter school zenden, dan houden zij de kinderen weer voor en na eene week van de school, om alzoo eenig schoolgeld te besparen. En het gevolg daarvan is, dat het geheele klassikale onderwijs wordt verbroken, dat die kinderen onophoudelijk moeten overgaan van de eene klasse in de andere; dat de onderwijzer er op 't laatst geen raad meer mede weet, omdat zij, met dat gedurig verzuim, even spoedig de zaken weer vergeten, als zij ze aanleeren. Ik ben dus ten volle overtuigd, M. H., dat mijn amendement den gunstigsten invloed maken zou, zoowel op het *meer regelmatig* als op het *meer algemeen* ter school komen.

Want wat is het geval? Het is menschkundig waar en bewezen, dat zeer velen belang in iets stellen, zoodra zij er voor betalen moeten. Zoo is het ook met de schoolgelden: zoodra de ouders die betalen moeten, dan redeneren zij aldus; » ik moet het geld er voor geven, nu zal de jongen ten minste niet ledig rondloopen, maar als hij niets beters te doen of niet te verdienen heeft, dan zend ik hem naar school." Zoo zal de werking zijn, al is niet *het schoolgaan*, maar alleen *het geven van het schoolgeld* verpligtend.

Die maatregel is ook niet nieuw, M. H.; de provincie Groningen is niet de eerste, die daaraan gedacht heeft. In 1630 werd door den landdag van Drenthe vastgesteld: » zullende de ingezetenen en de schoolmeesters betaelen van elck kindt in de respective carspelen, zeven jaren ende daerboven oudt sijnde, vijfthien stuijvers in het jaar, *het sij se deselve ter school seijnden ofte niet.*" En in de » schoolorde" van de ridderschap en de steden van Overijssel, van 1666, gerenoveerd en geamplieerd in 1706, is in art. 29 bepaald: » so dan nog dat alle kinderen onder dat kerkdorp ofte daer ter scholen gehorende, gekomen sijnde van 8—12 jaren, sullen betaelen schoolgeld, ten minste voor ses maanden; *schoon deselve ter schoolen niet quamen, ten ware die hare kinders lieten gaan bij andere geadmitteerde schoolmeesters, binnen of buiten Karspels wonende.*" Ziet, M. H., dit laatste is volkomen het gronddenkbeeld van mijn amendement. Die andere geadmitteerde schoolmeesters, waarop dat *ten ware* werd toegepast door de ridderschap en steden van Overijssel, zij zijn in mijn amendement, volgens onze Grondwet, die bijzonder of huisselijk onderwijs geven. Dit is nu wel oud, maar ik ben niet zoo zeer tegen het oude, dat ik het af zou keuren omdat het oud is. Alles wat mij goed schijnt, dat keur ik goed, en ik vraag niet, of het oud of nieuw is. Ik haal dat slechts aan, omdat mij meer dan eens gezegd is: waartoe die nieuwigheid?

Ik voorzie, M. H., dat men mij misschien hetzelfde tegenwerpen zal als bij het stelsel der schoolpligtigheid, als of de schoolgeld-pligtigheid dáár alleen *mogelijk* zou wezen, waar alle onderwijs van staatswege gegeven wordt, niet dáár waar vrijheid van onderwijs wordt erkend. Maar het voorbeeld van Groningen bewijst immers het tegendeel! En ten opzigte van de vrijheid van onderwijs neem ik de vrijheid te wijzen op het gevoelen van den hoogleeraar *Warnkönig*, in zijne *Regtswijsbegeerte of natuurlijke regtsleer*, waar hij zegt: » het voornaamste regt der ouders is het opvoedingsregt, 't geen ook dat van onderwijs in zich bevat. De keus der onderwijzers is dus in de eerste plaats eene bevoegdheid der ouders. Maar dewijl alle in een Staat vereenigde menschen er belang bij hebben, dat de jongere geslachten de noodige vorming verkrijgen en het de pligt der opperste staatsmagt is er voor te waken, dat het algemeene welzijn niet in gevaar worde gebragt door een verkeerd onderwijs (of door verzuim van onderwijs), zoo wordt de vrijheid om te onderwijzen slechts aan hen toegestaan, die voor dit gewigtig beroep als bekwaam erkend zijn, en aan de ouders de verpligting opgelegd, om hunne kinderen naar openbare scholen te zenden, *tenzij* zij bewijzen kunnen, dat zij door bijzondere meesters behoorlijk worden onderrigt." Op dit laatste gezegde van *Warnkönig* rust mijne uitzondering in de alinea, die ik als de 2de voorstel.

Ik blijf erkennen, M. H., dat het voornaamste regt der ouders is *het opvoedingsregt*, maar ik beweer tevens, dat hun voornaamste pligt is *de opvoedingspligt*. Het is bekend, dat ons eigen Burgerlijk Wetboek in art. 353 voorschrijft: » De ouders zijn verpligt, hunne minderjarige kinderen te onderhouden en op te voeden." Is opvoeding niet iets anders en meer dan ligchamelijk voedsel? Is onder opvoeding niet het onderwijs begrepen? Is *opvoeden* niets anders dan *onderhouden*, in het Burgerlijk Wetboek, of is dit volgens de heeren regtsgeleerden een pleonasmus? En is dàt opvoeding, als de kinderen, door dat schandelijk verzuim, worden geschikt gemaakt niet slechts tot alimentanten voor de armbesturen, maar ook tot vagebonden en misdadigers, meer dan tot nuttige leden van de maatschappij?

Maar er is vrijheid van onderwijs. Is *vrijheid van onderwijs* hetzelfde als te zijn *vrij van onderwijs*, zoo als ik gezegd heb dat vele knapen het misschien liefst zouden uitleggen? Staat dat in de grondwet? Ik lees daar alleen: » *het geven* van onderwijs is vrij, behoudens" enz. Dus alleen *het geven* met restrictie; dat het vrij zou staan het al of niet *te ontvangen*, kan ik nergens vinden. Nu ga ik nog niet eens zoo ver, de ouders daartoe met geldboeten of gevangenisstraf te dwingen. Alleen schoolgeld-pligtigheid, met restrictie.

Ik ben niet de leer der Spartanen toegedaan. De Staat moge groot belang bij de opvoeding der kinderen hebben, de kinderen behooren niet aan den Staat, maar aan de ouders. Maar de Staat moet zorgen, dat de kinderen gehandhaafd worden bij hun regt en niet mishandeld worden. Blijven zij, door de schuld der ouders, verstoken van onderwijs, dan blijven zij verstoken van hun regt, dan worden zij mishandeld. De ouders hebben volle vrijheid, om hunne kinderen openbaar, bijzonder of huisonderwijs te doen genieten. Maar mede te werken, dat zij het in het geheel niet genieten, door eene premie als het ware op het niet schoolgaan toe te laten, dat is een liberalisme, hetwelk mij veel te ver gaat.

Ik geloof, M. H., dat alleen op deze wijze eene groote besparing zal worden verkregen bij het politie-wezen en de gevangenissen, en ik vertrouw dus in allen gevalle, dat ik den minister van justitie wel op mijne zijde zal hebben. Alleen op deze wijze zal de vraag ontkennend kunnen beantwoord worden, onlangs in een geacht Tijdschrift gedaan: » of er misschien later onder de Kaffers of Chinezen een genootschap moet worden opgerigt, om de allernoodzakelijkste kundigheden te verspreiden onder de verwaarloosde jeugd van Nederland?" Gij moet dit laatste voor geene ijdele exclamatie houden, M. H., met het kleingeestig doel om effect te maken. Neen, in dat geval staan wij beneden de Chinezen, waarvan ons geacht medelid, de heer *Sloet*, getuigd heeft, dat zij in den regel allen kunnen lezen en schrijven. Men zie zijn » Tijdschrift voor Staathuishoudkunde en Statistiek," enz. Deel III, blz. 524.

Op zich zelf beschouwd, zal mijn amendement niet veel opheldering noodig hebben. Ik heb voorgesteld, in alinea 1 te lezen: » van zes tot twaalf jaren," met het oog op de bewaarscholen. Anders zou ik voorgesteld hebben: » van vijf tot twaalf jaren." De bepalingen omtrent de bewaarscholen zijn

wel buiten deze wet, maar ik heb toch gemeend, deze zoo nuttige instellingen in aanmerking te moeten nemen. Zoo was dan ook de ouderdom van zes jaren genoemd, met het oog op die voorbereidende scholen, in de laatste alinea van art. 46 van het vorige wetsontwerp.

In alinea 2 van mijn amendement heb ik de kinderen, waarvan bewezen wordt dat zij geregeld huiselijk of bijzonder onderwijs ontvangen, van de heffing vrijgelaten. Want het is mijn oogmerk niet, om met dit amendement juist voor de *openbare* scholen in de bres te springen. Als er slechts geregeld onderwijs ontvangen wordt, dan is het mij wel onverschillig wáár. Het zou daarenboven eene groote onbillijkheid zijn, om ook hen, die voor bijzonder of huiselijk onderwijs betalen, in eene heffing voor het openbaar onderwijs te doen dragen. Het bewijs, dat ik in die alinea vorder, is overeenkomstig het bewijs dat tot toelating om kosteloos te procederen gevorderd wordt in art. 858 van het Wetboek van Burgerlijke Regtsvordering. Ik geloof, dat zoodanig bewijs ook hier genoegzaam kan worden geacht.

Bij de 3de alinea zou misschien de aanmerking gemaakt kunnen worden, dat de woorden: »ten laste van de gemeentekas" al weêr drukken. En men is nu eenmaal huiverig voor de geringste drukking van die kas, ten voordeele van het onderwijs. Het zij mij vergund, hierbij op te merken, M. H.:

1. dat ik er bijgevoegd heb: »tenzij in dat van kerkelijkbedeelden mogt worden voorzien door het armbestuur waaronder zij behooren." Want ik mag u de verzekering geven, dat zulks nu reeds op vele plaatsen door sommige armbesturen geschiedt.

2. dat ik zeg: »waar zoodanige heffing van schoolgeld geschiedt". De maatregel, door mij voorgesteld, behoeft dus niet algemeen te zijn. Want ik moet er u op doen letten,

3. dat ik het woord *kan* in de eerste alinea van het artikel, zoo als het van wege de Regering is aangeboden, onaangeroerd laat en dus overneem. Waar dus zwarigheid tegen mijnen maatregel bestaat, behoeft men geen schoolgeld te heffen. Dan blijft die heffing, en daardoor ook het voorgestelde in mijn amendement, geheel *facultatief*. Dat is eene groote ruimte en vrijheid. Maar ik durfde niet verder gaan. Het is zeker zeer ver van *schoolpligtigheid*. Ook zóó echter zal de bepaling in vele gemeenten groot nut doen.

De heer Zijlker.

Zoo dikwerf eenig ontwerp voor de regeling van het lager onderwijs in de afdeelingen is behandeld, heb ik de schoolpligtigheid ter sprake gebragt, maar telkens met zoo weinig bijval en ondersteuning, dat ik de gedachte hieraan, gelijk aan zoo menig ander denkbeeld omtrent dit onderwerp, waarvan de verwezenlijking mij nuttig en uitvoerbaar scheen, doch hetwelk alleen maar teleurstelling deed oogsten, eindelijk voor goed heb laten varen.

Nu de geachte afgevaardigde uit Groningen echter iets heeft voorgesteld hetwelk eenigermate dezelfde strekking heeft en misschien als een eerste stap kan worden aangemerkt om hiertoe eindelijk te geraken, nu heb ik gemeend hieraan mijne adhaesie te moeten schenken; ofschoon ik dien geachten afgevaardigde zou durven profeteren, dat ook dit zijn amendement van schoolgeld-pligtigheid, als hij het noemt, wel zal zwemmen; indien ik mij anders aan dit — gelijk wij voor eenige dagen nog vernomen hebben — vaak ondankbaar werk der profetie zou durven wagen.

In gemeenten waar het bestuur van zulk eene bevoegdheid, in de toepassing, met wijsheid gebruik maakte, zou dit, geloof ik, reeds niet zonder gunstige uitwerking blijven: omdat de menschen toch meestal gaarne de waarde voor hun geld terug ontvangen.

Mij bloot slechts tot een woord van adhaesie bepalende, zonder mij thans met eenige verdediging van het stelsel van schoolpligtigheid of schoolgeld-pligtigheid in te laten, wil ik er alleen echter nog de vraag bijvoegen, waarom dit in Nederland niet even nuttig en uitvoerbaar zou zijn als ergens elders; waarom hier bijv. niet, evenzeer als in Oostenrijk en Pruissen niet alleen, maar vooral ook als in de republiek der Vereenigde Noord-Amerikaansche Staten. Aldaar toch wordt aan de burgerlijke regten en de persoonlijke onafhankelijkheid van den vrijen burger wel niet minder waarde gehecht dan in Nederland.

De zucht voor vrijheid en onafhankelijkheid, die hier in ons land, meer dan elders, oorspronkelijk was, die nog het vrije gemoed van den Nederlander vervult en zich ook niet, dan ten koste van het volksbestaan, zou kunnen verloochenen, is echter geene onredelijke zucht, geene bandeloosheid, die van geene beperking, ook ten behoeve van het algemeen belang, zou willen weten.

Ik geloof juist omgekeerd, M. H., dat in geen land der wereld zulk eene beperking en met dat doel, voor volksbeschaving en ontwikkeling — indien het anders eene beperking mag worden genoemd — gemakkelijker ingang en spoediger den algemeenen bijval zou ondervinden (de ondervinding heeft het ook reeds hier en daar geleerd), dan juist in ons land en bij den meer verstandigen en nadenkenden dan wel prikkelbaren, ofschoon daarom niettemin de wezenlijke vrijheid, evenwel met orde, minnenden Nederlander.

De heer Reinders:

Mijnheer de Voorzitter, een paar woorden, niet om het amendement te bestrijden, maar ik wil den geachten voorsteller aansporen een stap verder te gaan, om namelijk de schoolpligtigheid in het wets-ontwerp te brengen.

Ik moet daartoe aansporen, omdat mijns inziens bij een volk geen grooter kwaad bestaat, dan afneming in de opleiding van het opkomend geslacht, en het vermeerderen van het aantal van bedeelden, gelijk bij ons wordt opgemerkt; eene wonde aan het maatschappelijk leven, waartegen het geneesmiddel, als het bestaat, met kracht moet aangewend worden, om het kwaad met wortel en tak uit te roeijen.

Een tal van vereenigingen hebben zich opgeworpen, niet alleen om de bedeelden te hulp te komen, maar om ook de toeneming daarvan te beperken. Nu neem ik alle hulpmiddelen van genoemde vereenigingen niet in bescherming; geenszins: het zou mij zelfs niet bevreemden als sommige van die middelen het kwaad verergerden, maar bij alle ziet men toch de strekking om aan te dringen op betere opvoeding en onderwijs. En zoo ik mij niet bedrieg, is dat het eenige radicale geneesmiddel om het kwaad te bestrijden. Ik meen dat de Regering niet alleen verpligt is, te zorgen dat er gelegenheid zij voor onderwijs, maar dat zij ook moet straffen als daarvan geen gebruik gemaakt wordt.

De negative houding, welke de Regering bij dit ontwerp aanneemt, heeft wel eenige overeenkomst met het bouwen van ruime en goed ingerigte regtbanken, bezet met bekwame regtsgeleerden, maar regters die het volk alleen moeten vermanen, doch geene misdrijven mogen straffen.

Vermanen alleên komt het misdrijf niet voor; en waarom dan niet te straffen het verzuim in opleiding van het opkomend geslacht, waardoor aan den staat meerder schade wordt veroorzaakt, dan door overtreding van andere wetten? Opvoeding en onderwijs alleen maken den mensch geschikt om in een beschaafden staat te kunnen leven; bij verzuim hiervan wordt hij der maatschappij tot last; hij gevoelt zich ongelukkig, geboren te zijn onder beschaafde burgers, die hem, hoe ongaarne ook, moeten straffen als hij zich vergrijpt tegen de wetten van den staat; en mag men dan de oorzaak — verzuim van onderwijs — die tot overtreding van wetten leidt, ongestraft laten? Mijns inziens niet, en, gelijk reeds is opgemerkt, is de Regering verpligt verzuim van onderwijs te straffen.

Ik betreur daarom dat het verpligte schoolgaan niet in het wetsontwerp opgenomen is, en geef dien ten gevolge den voorsteller in overweging om zijn amendement in dien geest te willen wijzigen.

Een aantal sprekers, welke het woord voerden, hebben zich als voorstanders van schoolpligtigheid laten hooren. Bij het onderzoek in de sectiën schijnt dit punt minder besproken te zijn, althans in de gewisselde stukken wordt het niet uitvoerig behandeld.

Zoo de geachte voorsteller echter meent dat het inbrengen van schoolpligtigheid, nu het ontwerp daarvan geheel zwijgt, niet wel mogelijk is, dan zal ik het mindere, namelijk zijn voorstel, aannemen.

De heer Blaupot ten Cate:

Mijnheer de Voorzitter, indien het mij veroorloofd is deze vergelijking te maken, dan verkeer ik met mijn amendement in een toestand, die wel eenige overeenkomst heeft met dien van den heer minister van binnenlandsche zaken bij art. 22, toen de minister getuigde, dat hij voor sommigen *te ver* en voor anderen *niet ver genoeg* ging, hetgeen hem versterkte in zijn gevoelen, dat de waarheid in het midden lag en de Regering het naast bij de waarheid was. Ik meen toch, M. H., en mijn mede-afgevaardigde uit de provincie Groningen (de heer *Reinders*) is er voor uitgekomen, dat er zijn, die liever de *schoolpligtigheid* zelve hadden zien voorgesteld. Ik heb de redenen ontvouwd, waarom ik zulks niet heb durven doen; ook voor die beide geachte leden, die daarop gewezen hebben (de heeren *Thorbecke* en *van Hoëvell*), zou het niet hebben gebaat. Ook dan zouden zij mijn amendement niet willen aannemen. Maar ik wensch toch de Regering en die leden der Kamer, voor wie ik reeds met de *schoolgeld-pligtigheid* te ver ga, er ernstig op indachtig te maken, dat zij nu eigenlijk, wat dit wets-ontwerp betreft, geheel stemmen (namelijk met alle aanmoediging tot het schoolgaan) op een *nudum praeceptum*, wanneer zij zich tevreden stellen met de derde alinea van dit artikel.

Die alinea zegt alleen: »Het gemeentebestuur bevordert zooveel mogelijk het schoolgaan der kinderen van bedeelden en onvermogenden." Maar dit zegt niets. Immers ook bij art. 30 van het reglement A, behoorende bij de wet van 1806, werd aan de departementale- en gemeentebesturen aanbevolen »om bedacht te zijn op het beramen en nemen van gepaste maatregelen, ter voorziening in het zooveel mogelijk onafgebroken schoolhouden en *schoolgaan, geheel het jaar door*." Dit was ook eene zeer positive aanbeveling, die toch in den regel niet heeft gebaat, waar geene schoolgeld-pligtigheid bestond, want anders zou er niet zoo sterk geklaagd worden over schoolverzuim en het onregelmatig opkomen in de school. De maatregel dien ik voorstel zal toch altijd veel afdoen op plaatsen waar schoolgelden geheven worden.

De geachte afgevaardigde uit Nijmegen (de heer *van Nispen*) heeft er een groot bezwaar in gezien, omdat hij het hield voor eene soort van gewetensdwang, als er bijv. geen gelegenheid bestond tot bijzonder of huiselijk onderwijs. Ik voor mij kan er dit volstrekt niet in zien, en van mijn standpunt uit, kan ik dit zoo niet beschouwen, omdat ik steun op de 2de alinea van art. 22, die wij hebben aangenomen.

Die geachte afgevaardigde heeft verder gevraagd, of het lager onderwijs wel geschikt zou zijn om misdaden tegen te gaan. Ook de geachte afgevaardigde uit Arnhem (de heer *van Lynden*) heeft gemeend, dat misdaden niet zoo zeer het gevolg waren van gebrek aan onderwijs, als van gebrek aan opvoeding. Ik moet daartegen een ander bewijs aanhalen. Zoo getuigt, bijv., de ex-chef van de Fransche veiligheids-politie, *Vidocq*, wien ik anders in deze Kamer niet zou willen aanhalen, indien hij in dit geval niet een man van ondervinding ware, dat gebrek aan onderwijs de eerste oorzaak is, waarom de wetten des lands overtreden en zoo vele misdrijven gepleegd worden, en dat dan ook daarom alle dieven van beroep uit het volk voortkomen. Zoo heb ik ook ergens gevonden een voorbeeld van de gevangenis te Preston, in Engeland, en wat daarvan getuigd wordt, bevestigt geheel en al het gevoelen van *Vidocq*. Ik vond namelijk, dat bijv. in 1848 van 1000 gevangenen aldaar er 542 waren die niet konden lezen of schrijven; 250 die alleen gebrekkig konden lezen; 200 die lezen en slecht schrijven konden, 7 die goed konden lezen en schrijven en slechts 1 van beschaafde opvoeding.

De geachte spreker uit Leeuwarden (de heer *Dirks*) heeft doen opmerken, dat het verzuim van het schoolgaan juist niet alleen afhing van de onverschilligheid der ouders en den onwil der kinderen, maar dat men zeer verschillende oorzaken daarvoor kon bijbrengen. Ik heb ook reeds in mijne eerste rede gezegd, dat er zeer verschillende oorzaken van dat verzuim bestaan, maar daaronder behoort vooral die onverschilligheid en onwil van ouders en kinderen. Ik zou ook als voorbeeld kunnen aanhalen een rapport dat daarover is uitgebragt door eene commissie van het departement Groningen der Maatschappij tot Nut van 't Algemeen, in 1820 en 1840 vastgesteld. Ook deze heeft onderscheidene oorzaken van dat schoolverzuim gevonden, maar heeft tevens betuigd: »dat de onverschilligheid der ouders omtrent de dierbaarste belangen hunner kinderen eene oorz[illegible] is, die nu bestaat en reeds vele jaren heeft bestaan, en [illegible] versterkt wordt door winstbejag van de ouders, en zich [illegible] enboven aangemoedigd vindt *door gebrek aan genoegzaam str[illegible] strafbepalingen op het schoolverzuim*."

De geachte afgevaardigde uit Arnhem (de heer *Mackay*) he[illegible] twijfel geopperd omtrent de gunstige strekking en de gunstige [illegible] volgen van mijn amendement. Wat de strekking betr[illegible] meent de geachte spreker dat er een min of meer vijand[illegible] geest in door zou stralen tegen de bijzondere school. Ik m[illegible] juist het tegenovergestelde betuigen. Mij dunkt, wanneer [illegible] schoolgeld-pligtigheid eene soort van dwang is, die dw[illegible] niet degenen treffen zal die op bijzondere scholen onderw[illegible] genieten, of wel huiselijk onderwijs ontvangen; en [illegible] wordt het bijzonder onderwijs in geen opzigt tegengewe[illegible]

De geachte afgevaardigde uit Almelo (de heer *van He*[illegible]) heeft het beginsel niet durven toestemmen, dat de Staat [illegible] regt heeft ouders of familiën daartoe te dwingen, om de ki[illegible]deren eenig onderwijs te doen genieten. Hij wist niet waar [illegible] eindigen zou; een stap verder, en dan zou men wel te[illegible] kerkpligtigheid kunnen komen. Ik geloof toch, dat hier [illegible] zeer groot onderscheid bestaat. Ik wil eigenlijk alleen het[illegible] reeds art. 353 van ons Burgerlijk Wetboek eischt. In m[illegible] eerste rede heb ik daarover in het breede uitgeweid; missch[illegible] heeft de geachte afgevaardigde mij niet goed verstaan, of is [illegible] iet tegenwoordig geweest, toen ik daarover sprak.

Daarenboven heeft die spreker, even als de geachte a[illegible]vaardigde uit Arnhem (de heer *Mackay*) gezegd, dat ik [illegible] doel tot verbetering van het schoolgaan der jeugd met [illegible] amendement niet zou bereiken. Nu moet ik dan toch [illegible] even op de statistiek terugkomen, waarvan ik straks re[illegible] melding heb gemaakt. Ik bedoelde de statistiek van den ho[illegible]leeraar van *Swinderen*, loopende over het jaar 1845, en [illegible] heb bijzonder dat jaar aangehaald, omdat dit voorafgaat [illegible] het jaar waarin ons geacht medelid, de heer *Sloet*, in [illegible] deel van zijn Tijdschrift, dat ik straks heb aangehaald, he[illegible] geklaagd over de min gunstige werking van het verpl[illegible] schoolgeld in Overijssel: dat deel is in 1846 uitgegeven.

Nu heeft de heer *van Swinderen* het volgende opgege[illegible] omtrent het genieten van onderwijs. Hij spreekt over de v[illegible]houding der leerlingen tot het getal van 100 ingezetenen. [illegible] laagst stonden Zuidholland, Noordbrabant en Noordhol[illegible] namelijk tusschen 10 en 11 ten honderd; dan Zeeland[illegible] Utrecht, met ruim 12 ten honderd; Gelderland met ruim [illegible] ten honderd. In die provinciën bestond het verpligte school[illegible] in het geheel niet of slechts op enkele plaatsen. In Fries[illegible] gingen ruim 16 ten honderd, met verpligt schoolgeld in ee[illegible] grietenijen; in Drenthe ruim 16 ten honderd; in Gronin[illegible] bijna 19 ten honderd, met verpligt schoolgeld. Hoe kan [illegible] die eijfers nu rijmen met het denkbeeld, dat de schoolplig[illegible]heid op het schoolgaan niet gunstig zou werken?

»Bij welke klasse, vroeg die geachte spreker (de heer [illegible] *Hoëvell*), ook ziet men doorgaans dat het schoolgaan [illegible] meest verzuimd wordt? Dat is bij de bedeelden" En, [illegible] hij, die wilt gij juist in uw amendement uitzonderen! Ne[illegible] M. H., die wil ik niet uitzonderen. Want daarop zouden [illegible] armbesturen toezien, juist uit het oogpunt van den geac[illegible] spreker uit Almelo zelven. Ik wil, zegt diezelfde gea[illegible] spreker, andere middelen, middelen van zedelijken aard; ik [illegible] het inzonderheid opdragen aan hen, die geroepen zijn om [illegible] die menschen invloed uit te oefenen, bijv. aan de *armbestu*[illegible] Maar, M. H., juist *aan die armbesturen* wil ik gaarne de [illegible]voegdheid toekennen, om toe te zien, dat de bedeelden [illegible] allen die ten hunnen laste kosteloos onderwijs genieten, er [illegible] werkelijk gebruik van maken. Dat zegt niets tegen m[illegible] amendement.

De geachte spreker uit Deventer (de heer *Thorbecke*) heeft [illegible] opmerking gemaakt, dat het verwijt, waaraan hij wel [illegible] blootgestaan heeft, als of hij namelijk het *Staatsalvermogen* [illegible] bescherming zou nemen, veeleer toepasselijk zou zijn op [illegible] voorsteller van dit amendement en op hen die hem hierin [illegible]dersteunen. Neen, M. H., ik wil het Staatsalvermogen n[illegible] in bescherming nemen, maar ik begeer dat de Staat de ki[illegible]deren in bescherming neemt tegen het onregt en de mishan[illegible]ling, die hun wordt aangedaan, als zij van het onderwijs v[illegible]stoken blijven. Daarop hebben zij regt, zoo als ik in m[illegible] eerste rede gezegd heb, en wat ik nog niet heb hooren we[illegible]leggen. Daarvoor kunnen zij zelve echter niet opkomen [illegible] daarom moet de Staat voor hen zorgen in de handhaving v[illegible] hun goed regt.

Omtrent de tweede alinea heeft diezelfde geachte spreker [illegible] opmerking gemaakt, die, geloof ik, overeenkomt met de [illegible]merking van den geachten spreker uit Leeuwarden, dat nam[illegible]lijk de contrôle zoo moeijelijk zou zijn en niet zou kunn[illegible] geschieden zonder de hatelijkste inquisitie. Ik begrijp volkome[illegible] dat het dagelijksch bestuur der gemeente, waarvan ik h[illegible] spreek, onmogelijk zelf die contrôle kan uitoefenen zonder [illegible]lichting; maar daarom heb ik er bijgevoegd, dat het voldoen[illegible] zou zijn, wanneer men door het getuigenis, hetzij van wi[illegible] of buurtmeesters, hetzij van andere geloofwaardige persone[illegible] het bewijs kon leveren, dat het kind onderwijs ontvangt. [illegible] nu geloof ik niet, dat, als zoodanige getuigenis inkomt, [illegible] verder eenige aanleiding tot hatelijke inquisitie zou bestaan.

Door den geachten spreker uit Deventer is nog beweerd, [illegible] men het meerder gebruik maken van de school van de toe[illegible]ming der beschaving moet wachten, en dat wij daartoe [illegible] *gelegenheid* tot lager onderwijs steeds meer moeten openen [illegible] uitbreiden. Ik heb reeds in mijne eerste rede doen opme[illegible]ken, dat die *gelegenheid* op vele plaatsen genoegzaam best[illegible] Dit heb ik noch door dien geachten afgevaardigde, noch do[illegible] iemand anders, hooren weêrleggen. Verder moet ik doen o[illegible]merken, dat ik uit de memorie van toelichting bij het co[illegible]cept-ontwerp in Sardinië, reeds aangehaald heb, de juiste o[illegible]merking, dat die klasse van menschen, die weinig bescha[illegible] zijn, het minst de behoefte aan zulk eene beschaving gev[illegible]len, en dus, dat men die toenemende beschaving *wel* [illegible] *afwachten*, maar dat, wanneer men meent, geen sterker m[illegible]delen van aansporing te moeten beproeven, men zoodan[illegible] beschaving *zeer lang zal kunnen afwachten*.

Te *Groningen*, bij de Erven C. M. VAN BOLHUIS HOITSEMA

... op onderscheidene plaatsen in deze provincie, ... avond omstreeks 8 uur boven deze gemeente ... een hevig onweder los, vergezeld van ontzet... slagen, die het luchtruim als het ware in eene ... vuur bragten, en eene bui van hagelsteenen, waar... ter grootte van duiveneijeren, zoodat op verschil... plaatsen glasruiten werden verbrijzeld en groote schade ... veld- als tuinvruchten werd toegebragt.

... aanhoudelijk hemelvuur, vertoonde zich omstreeks ... een ander licht, hetwelk al spoedig het vermoeden ... ontstaan, dat er ergens nabij brand was uitgebroken. ... bevestigde zich ook later, daar de bliksem in de behui... schuur van den landbouwer KORNELIS SIKKEMA, bij ... Middendijk, geslagen was, welke brand in zoo groote ... toenam, dat binnen den tijd van anderhalf uur ... eene prooi der vlammen en alleen het redden van eenige ... gereedschap en wagens mogelijk was, zijnde overigens ... meubels, eenig goud, eene partij nieuw gewonnen hooi ... vorigen dag ingebragte turf, benevens een groote ... verbrand. Treurig is het, de in dit kort tijdsbe... aangerigte vernieling te aanschouwen. — Het gebouw ... schuur waren tegen brandschade verzekerd, echter ... beneden de waarde.

... Uithuizen heeft in den avond van den 15den dezer ... onweder verschrikkelijk gewoed. Ofschoon door hetzelve ... bijzondere ongelukken aan gebouwen zijn ontstaan, ... door den hagel nog al vrij wat schade veroorzaakt. ... niet men gebouwen waarvan vele glasruiten zijn ..., en zoowel in als buiten de gemeente, en vooral ... grensscheiding van de dorpen Zandeweer en Oldenzijl ... veldgewassen bijna geheel verpletterd en hebben ... in hunne waarde verloren.

... gemeente *Kantens*, zoowel te Stitswerd als voorname... Rottum en Zandeweer, heeft de hagel groote ver... aan het koolzaad veroorzaakt en vele glasruiten verbrij... Uit Rottum berigt men, dat door den voor deze streken ... hagelslag, het koolzaad op vele akkers geheel uit ... geslagen, zoodat het voor sommige landbouwers de ... kosten bijna niet waard zal zijn het nog te dor... in te halen. Ook de gerst is hier en daar zeer be... Snij- en stamboonen zijn op vele plaatsen geheel ... En hoe groot de schade is, door den hagel aan de ... toegebragt, moge men hieruit afleiden, dat in de ... te Kantens ruim honderd en in die te Rottum bijna ... honderd zijn verbrijzeld, terwijl te Zandeweer misschien ... twintig ruiten in de kerk ongedeerd zijn gebleven.

... *Middelstum* schrijft men ook, dat de hagel en stukjes ... grootte hadden van een duivenei en grooter, en dat ... niet alleen vele glasruiten verbrijzeld zijn, maar ook ... aanmerkelijke en nog niet te berekenen schade aan het ... koolzaad en andere graansoorten is toegebragt. Ook ... in die gemeente onderscheidene vogels gedood of ver... gevonden.

De andere provinciën van ons land zijn mede niet ver... gebleven van rampen door dit onweder veroorzaakt.

In Friesland deed het zich vooral kennen door eenen ... hagelslag. De oudste menschen herinneren ... zulke stukken ijs te hebben gezien, en geenszins is ... overdreven, wanneer de grootte daarvan met die van dui... wordt gelijk gesteld. Die hagelbui ontlastte zich ... in het noorden der provincie, doch is het nog niet ... welke schade daardoor is te weeg gebragt. Uit St. ... Parochie schrijft men, dat het nadeel aan boom- en veld... zeer groot is. Hier is ook de bliksem geslagen ... schuur van den gardenier M. A. DIJKSTRA, aan den ouden ..., doch is de brand, daardoor ontstaan, spoedig ge...

(Opmerking verdient hierbij, dat ook nu weder, even als in 18.. en later, de bliksem is geslagen in een gebouw zonder ... afleider, welke men daar anders algemeen aantreft. ... die dit leest doe er zijn voordeel mede!)

In het zuiden, in Lemsterland, ging de onweêrsbui verge... van eene geweldige windhoos, die in de dorpen Oosterzee en Echten aanmerkelijke schade aanrigtte. Haren loop meeren... deels langs den weg nemende, heeft zij aan onderscheidene gebouwen schade toegebragt, schoorsteenen geheel en gedeel... telijk afgerukt, eene groote turfschuur op zijde geworpen, ... vernield, boomen ontworteld en doormidden gebroken, ... ten vorigen jare nieuw gebouwde watermolen geheel van ... plaats genomen, totaal uit elkander geslagen en de stuk... ... heinde en ver verspreid, zoodat de plaats, waar hij ge... ... heeft, bijna onkenbaar is.

Dit zelfde natuurverschijnsel vervulde ook in Utrecht een ieder met schrik en ontsteltenis. Eene bijna 200 ellen lange loods van de Ned. Rijn-spoorwegmaatschappij, die nog niet lang geleden op die plaats eerst geheel nieuw was gezet, stortte door de windhoos inéén, en de vijf daarin bezig zijnde werk... lieden hadden ter naauwernood den tijd zich onder de daarin staande spoorwagens te verbergen. Eene andere loods is mede ingestort; het dak van de Jakobikerk is zwaar beschadigd; een lange schoorsteen op eene been-zwart en vitriool-fabrijk stortte naar beneden, enz. Gelukkig heeft men hierbij geene men... schenlevens te betreuren.

Ook is door het omverwaaijen van eenige palen van den rijks-telegraaf, de communicatie tusschen Amsterdam en Utrecht gestremd geweest. (Dit was de reden waarom in ons vorig nommer geene telegrafische berigten konden worden opge... nomen.)

Aan het Lantersche veer nabij Veenendaal is door het on... weder een groot ongeluk veroorzaakt. Een arbeider, die voor de hevige bui wilde schuilen, trad daartoe in eene arbeiders... woning. Kort daarop sloeg de bliksem in die woning, sloeg, volgens de vermelding van een knaapje, dat nog in tijds is kunnen ontvlugten, den arbeider onmiddellijk dood, en stak het huis in brand. Of de bliksem ook de andere personen trof, dan of die door den schrik bedwelmd zijn geworden, is niet bekend, maar zooveel is zeker, dat men de moeder en de 3 overige kinderen na het onheil in de stulp verbrand vond, zoodat de man, van zijn werk terugkomende, zijn vernield huis met 5 lijken terugvond.

In de gemeente Elst is de bliksem in eene woning geslagen, met dat ongelukkig gevolg, dat deze met een groot gedeelte van het huisraad, een varken, kalf en schaap, binnen weinige minuten geheel door het vuur werd vernield. De eigenaar van de afgebrande woning is *Pieper*, voormalig matroos van de kanonneerboot van *van Speyk*.

In de provincie Zeeland woedde het onweder in den vroe... gen morgen van den 16den. Gelukkig ging het niet gepaard met hagel. De bliksem is geslagen in eene boeren-hofstede onder de gemeente Koudekerke, welke hofstede geheel in de asch is gelegd.

Dit is thans het tweede onweder gedurende dit jaar, 'twelk op vele plaatsen de treurige sporen zijner aanwezig... heid heeft achtergelaten, maar 'twelk in nog veel meer streken een heilzamen invloed heeft uitgeoefend op geheel het plan... tenrijk. De weidelanden toch, welke vóór dien tijd als het ware verdord schenen, leveren thans, na de verkwikkende regens, weder genoegzaam voedsel voor het vee. De koren... velden, die een schralen oogst voorspelden, zullen nu de moeite en zorg van den landman rijkelijk bekroonen. De vruchtboomen, die eerst hunne vracht lieten vallen, zullen ... ruimen voorraad geven. Kortom, men staat verbaasd over de groote verandering die in weinige dagen op akker en tuinen is te bespeuren. Moge dan al menigeen, bij het zien van de vernieling door het bliksemvuur en den hagel te weeg gebragt, zijne diepe afhankelijkheid gevoelen van den Oneindige, tevens moet hij in de heilzame uitwerking van de natuurverschijnselen, den vinger Gods aanschouwen, die alleen weet wat voor den mensch nuttig is.

Ten einde de afzenders van telegrafische berigten zich zouden kunnen vrijwaren voor het ongerief of nadeel, dat uit eene afwijzing der door hen ter verzending aan te bieden tijdingen kon ontstaan, worden zij herinnerd aan het bepaalde bij art. 16 van het reglement van den 5den Jan. 1854 (*Stbl.* no. 1), volgens hetwelk in de berigten geene uitschrappingen, doorhalingen of verbeteringen mogen voorkomen, en de afzender gehouden is, het berigt zelf over te schrijven, wanneer hij wenscht iets daarbij te voegen of daaruit weg te laten.

(*Staats-Ct.*)

Het plan tot oprigting van een landbouw-proeftuin te Deventer kan als gevestigd worden beschouwd. Den 2den dezer heeft de eerste vergadering van deelnemers plaats gehad en is toen aan eene commissie van vijf heeren opgedragen nadere plannen te maken en voorstellen aan den gemeenteraad van Deventer te doen. — De reeds toegezegde jaarlijksche bijdragen en giften zouden gerekend worden met den 1sten Julij l.l. te zijn ingegaan. De jaarlijksche bijdragen bedroegen toen *f* 427.50. Aan giften in eens was ingekomen *f* 731.50.

Het tijdschrift *de Boeren Goudmijn*, onder redactie van dr. L. MULDER, deelt in de April—Mei-aflevering, de volgende vertaling mede van een artikel uit de *Landwirtschaftl. Anzeiger*: »De aardappelen kwamen in 1583 naar Europa. Na 50 jaren brak de aardappelziekte uit en vernietigde de hoop der landbouwers, en na 80 jaren waren de aardappelen reeds zoo ontaard, dat er niet eens zaad kon gewonnen worden. In het jaar 1696 bragten de Spanjaarden weder goede zaden uit Peru, welke 45 jaren lang gezonde aardappelen opleverden. Later werden evenwel ook deze ziek, en in het jaar 1779 was die ziekte zooverre gevorderd, dat men de verkregen zaden ook niet meer gebruiken kon. In het jaar 1797 bragten de Engelschen nieuwe zaden naar Europa, maar eerst in 1802 en 1803 vonden deze eene eigenlijke verspreiding in Duitschland, en zijn van dat oogenblik af gemeen goed van alle volkeren geworden. Vijftig jaren later viel de aardappelziekte met vernieuwde hevigheid in en is eerst in het jaar 1856 verminderd. Hieruit zou het bijna schijnen, alsof de aardappelen elke vijftig jaren aan ziekte onderhevig zijn."

(*Ingezonden.*)

In de maand December des vorigen jaars is door het *edel achtbaar bestuur* der gemeente Oldekerk met *eenparigheid* van stemmen besloten, door evengenoemde gemeente een nieuwen puinweg aan te leggen. Alle ingezetenen — op *eenen enkelen onverschilligen boer na* — juichten dit plan — om de heerlijke gevolgen welke daardoor noodwendig *en* voor de gemeente *en* voor het reizend publiek moesten ontstaan — van harte toe. Daarom hebben ze later, op voorstel van hunnen *hooggeachten* en *werkzamen* burgemeester, *vrijwillig* op zich genomen de nieuwe aardebaan op *eigen kosten* in orde te brengen. Ook ditmaal was er weer een enkel landbouwer, die — denkelijk met het zoo verfoeijelijke *egoïsme* behebt, die daarom zelfs niet gaarne een sikkepitje ten *algemeenen* nutte ten offer brengt, of misschen uit *afgunst*, omdat *hij* geen lid van den gemeenteraad was — de goede bedoelingen van den edelen burgemeester miskende.

Burgemeester en wethouders hebben in der tijd hun plan aan de provinciale staten dezer provincie ter bekrachtiging toegezonden, hetwelk in deze zitting der staten, volgens de dagbladen, in behandeling zal komen. Geen wonder waarlijk, dat thans Oldekerks ingezetenen met reikhalzend verlangen den afloop van hun gewigtvol voorstel te gemoet zien; doch zij hopen, ja verwachten zelfs met redenen, dat de vertegenwoordigers onzer provincie magtiging tot uitvoering zullen verleenen, en dat ze geheel geen acht zullen slaan op het hun toegezondene verzoekschrift van H. HEUKERS en consorten. Wordt toch het voorstel van burg. en weth. van de hand gewezen, dat hier algemeen niet gedacht wordt, dan vreezen velen, dat de daarstelling van den zoo *algemeen* lang gewenschten kunstweg nog lang tot de vrome wenschen zal behooren, en dat de voorgespiegelde welvaart, waaraan de *arme* Oldekerkers *wezentlijke* behoefte hebben, nimmer zal ontstaan.

TELEGRAFISCHE BERIGTEN.

PARIJS, 18 Julij.

De plegtigheden bij de begrafenis van den dichter *Béranger* zijn heden morgen zonder rustverstoring afgeloopen. Toen het lijk in de kerk gebragt werd om daar te worden bijgezet, werd het door omstreeks 20,000 personen gevolgd. Er is gedurende den geheelen tijd geen oproerige kreet gehoord.

EFFECTEN-BEURS.

AMSTERDAM, 18 *Julij.*

NEDERLAND Werk. Schuld	à 2½	pCt.	63½.
Dito Dito	» 3	»	76⅝.
Dito Dito	» 4	»	96¼.
OOSTENRIJK Metalliek	» 5	»	76$\frac{11}{16}$.
Dito 1851 en 1852	» 2½	»	39$\frac{11}{16}$.
Dito Nieuwe Litt. B	» 5	»	87⅜.
Dito Nation. Metall.	» 5	»	78⅜.
SPANJE Onbep. St.	» 1¼	»	25⅜.
Dito Binnenl	» 3	»	37¾.
PORTUGAL	» 3	»	46$\frac{1}{16}$.
RUSLAND Obl. *Hope* 1798 en 1816	» 5	»	105¼.
Dito Dito 1828 en 1829	» 5	»	103½.
Dito bij *Hope*	» 4	»	—
Dito bij *Stieglitz*	» 4	»	—
N. Leening van 1855 bij *Stieglitz*, 5de serie	» 5	»	97⅝.
Dito 6de serie	» 5	»	99⅝.

LONDEN, 18 *Julij.* Consols 92⅛.

PARIJS, 18 *Julij.* Fransche 3 pCt. 67.30.

WEENEN, 18 *Julij.* Metalliek 5 pCt. *f* 83¾. Nat. Leening *f* 85¼. Wissel op Londen *f* 10.09. Zilver *f* 4½.

ZEETIJDINGEN.

Binnengekomen.

AMSTERDAM 14 Julij, *Doewes* Harmonie, *Tunteler* Harmonie en *Spijkman* Juliana Louisa, Petersb.; *Schenk* Ida en Cornelia, Windau; 15 *Coerkamp* Elisabeth Helena, Koningsb.; *Klein* Jantina, Bremen; *Visker* Johannes Hermanus, Zwolle.

VLIE 13 Julij, *Zwaal* Gijsbert Jan, Osterrisöer.

BRIELLE 14 Julij, *Scherpbier* Remke, Koningsb.

MANILLA 6 Mei, *Ariaans* Europa, Sydney.

BATAVIA 21 Mei, *Swart* Senior, Bombay; — 23 *Besier* Salatiga en *Hartmans* Catharina en Theresia, Amst.

SOERABAYA 9 Mei, *v. Noel* Laura en Adèle, Newc.

PENANG 26 Mei, *Bik* Vier Gezusters, Singapore.

SINGAPORE 22 Mei, *Suyck* Anna en Elisabeth, China, om voor Mutlah te laden.

ST. HELENA 30 Mei, *v. Duyvenbooden* A. R. Falck, v. Banjoew. n. Amsterdam.

ALEXANDRIA 20 Junij, *Haasnoot* Henriëtte, Amst.; — 2 Julij *de Vries* Bellona, Newport.

GIBRALTAR 3 Julij, *Kramer* Geertruida, v. Ibraila n. Falmouth.

CADIX 27 Junij, *Polee* Reina Arendina, Amst.

FRANGEROLA 2 Julij, *Lutje* Jacoba Christina, v. Triest n. Rott.

LONDEN 14 Julij, *Mugge* 4 Gezusters, Gron.

LIVERPOOL 13 Julij, *Hazewinkel* Delia, Huelva.

NORTH SHIELDS 13 Julij, *Haken* Vier Gebroeders, Amst.

HAMBURG 15 Julij, *Prins* Jonge Barend, Termunterzijl.

BREMERHAVEN 12 Julij, *Wegener* Hendrika, *Smith* Jantje, *Bol* Margaretha, *Dokman* Gesina Wilhelmina, 13 *Visser* Maria en 14 *Kamminga* Eendragt, Petersb.; *van Dijk* Eva Hendrika, Dantzig; *Kramer* Agatha Jacobina en *Kramer* Annetta Catharina, Stettin.

GOTHENBURG 7 Julij, *Voordewind* Hillegonda, Amst.

CHRISTIANIA 6 Julij, *Mulder* Johanna Elsina, Stettin.

KIEL 13 Julij, *Kramer* Rensina, Amst.

WOLGAST 7 Julij, *Schoemaker* Tweelingen, Rott.

SWINEMUNDE 12 Julij, *Pronk* Gesina, Bremen; *Koning* Margiena Rosiena, Liverpool.

PILLAU 13 Julij, *Dekker* Vertrouwen, Amst.; *Heins* Domina, Stett.

BOLDERAA 10 Julij, *de Groot* Twee Gebroeders, Londen; *Ouwehand* Bordeaux, Rott.; — 11 *Mulder* 3 Gezusters, Harlingen.

STOCKHOLM 9 Julij, *Venenga* Geertje Dijkstra, Petersb.

SANDHAMN 10 Julij, *Kuiper* Engelina, *Mulder* Grietje de Groot, *van Wijk* Anna Arnoldina, *Visser* Wilhelm Fredrik, *Schuur* Aaltje Pronk, *Vissinga* Gesina Jantina en *Oldenburger* Catharina, Petersburg.

KOPPENHAGE 13 Julij, *Ploeg* Vertrouwen, Newcastle.

ARCHANGEL 1 Julij, *de Weerd* Willem en *Strijbos* Snip, Rott.; *ten Breems* Kleinkinderen, Dordrecht; *Lukkien* Gemini en *Koelfsema* Hendrik Jan Nassau, Gron.; *Schippers* Helena Cathar., Duinkerken; *van Driesten* Jantje Berg en *Scholtens* Familietrouw, Londen; — 2 *Nanninga* Maria Louisa, Amst.; *de Jonge* Gesina Jantina, Schiedam; *Jongebloed* Courier, Dordrecht; *Klingen* Anna Agatha, Liverp.; *Dekker* Jonge Nicolaas, Fredrikshamn.

RENDSBURG gepasseerd 9 Julij, *Pluktje* Tetsia, Groningen; — 10 *Datema* Margretha Hendrica, Holland; *Olthoff* Jantina, Wolgast; — 11 *Drewes* Twee Gezusters, Gron.; *Scholtens* Regina Hillechina, Fredrikstadt; — 13 *Kremer* Goede Verwachting, Dantzig; *Nieboer* Hendrik Carel, Londen.

Vertrokken.

AMSTERDAM 14 Julij, *Wijnmalen* Clio, Glasgow; — 15 *Kloppenburg* Passaroeang en *Feint* Herman de Ruiter, Bat.; *Lieffijn* Goede Verwachting, Koningsb.; *Klontje* Meinsina, Gothenburg; *Braamhorst* Gesiena Lammechiena, Hamburg; — 16 *Wassenaar* Josephine Bernardine, Triest; *Flik* Monnickendam, Venetie; *Visser* Vr. Luppina, Leer.

TEXEL 15 Julij, *v. Oosteroom* Julie Claire, Sydney; *Roszberger* Juno *Steenveld* Willem en Carel, Sur.; *Weitinga* Amstel, Curacao; *v. d. Veer* Wilhelmina Frederika, Konst.; *de Vries* Theodora Henr., Londen; *van Lindonck* Goede Verwachting en *Landweer* Capella, Liverpool; *Gruppelaar* Niessina, Newc.; *Niggebrugge* Stad Enschedé, Hartlepool; *v. d. Veer* Mercurius, Riga.

VLIE 13 Julij, *de Boer* Boreas, Newc., *Horn* Joh. Maria, Stettin; *Burghardt* Noordster, Frederikstad.

HELVOET 14 Julij, *van Ommeren* Minerva, Archangel; — 15 *Huizer* Gouverneur Elsevier, St. George d'Elmina; *Dekker* Henriëtte Louise, Corfu; *v. d. Tas* Boreas, Gibraltar.

MAASSLUIS 14 Julij, *Nanninga* Elsina, Libau; — 15 *Kleininga* Maria Laurentia, Petersb.; *Bakker* Zwaantina, Hamburg; *Steffens* Willem, avontuur.

VLISSINGEN 13 Julij, *Bakker* Harberdina, Petersb.

LIVORNO 8 Julij, *Wirtjes* Clasina Aidina, Amst.

MARSEILLE 11 Julij, *Heeres* Susanna, Liverpool.

NEWPORT 12 Julij, *Annokkee* Scheveningen, Hong Kong.

CARDIFF 11 Julij, *Ouwehand* Susanna en Elisabeth, Hong Kong.

LIVERPOOL 13 Julij, *Rosenbeek* Vier Broeders, Nerva.

HAMBURG 14 Julij, *van Wijk* Marijtje Honig, Buenos Ayres; — 15 *Struik* Fenna Gerarda, Petersb.

BREMERHAVEN 11 Julij, *Feiken* Alida Adriana en 13 *Joosten* Jantina, Stettin.

CUXHAVEN 15 Julij, *v. d. Veen* Henriëtte, Batavia.

ARCHANGEL 3 Julij, *van Aken* Cornelia Louisa, Amst.

Zeilklaar.

LONDEN 13 Julij, *de Jonge* Anna Elisabeth, Archangel.

NEWCASTLE 11 Julij, *den Breems* Trekvogel, Genua.

KOPPENHAGE 12 Julij, *Dijker* Henriëtte, Maroïm.

NERVA 6 Julij, *van Dijk* Maria Catharina, Amst.

VLAARDINGEN, 13 Julij. Het schip Frouke Egberdina, kapit. *Lukje*, van Rotterdam naar Petersburg, is alhier met verlies van galjoen, boegspriet en kluiverboom binnengeloopen, zijnde den 10den dezer door een Engelsch schip aangevaren.

OOSTMAHORN, 16 Julij. Ter reede gearriveerd 14 Julij, *de Groot* Wierdina Fokelina en *Mulder* de Vr. Klazina, v. Emden n. Amst.; *Thezen* Twee Gezusters, v. Bremen n. Makkum; — 16 *Rienks* Nicolaas Theodorus, v. Oudsoen n. Dockum.

Vertrokken 15 Julij, *v. d. Zee* Neeltje, v. Dockum n. Noorwegen; *Scholten* Robert en *Rasker* Geertruida, n. Londen, *Bontekoe* Janna Lukkina, n. Archangel, *Bakker* Reenna, n. Poole, *Oostema* Hunsingo, op avontuur, *Janknecht* Kooph. en Zeevaart, n. Harwich, 16 *Jonkhoff* de Hoop, op avont., *Witting* Thorbecke, *Boonstra* Mina, *Pijbes* Harmanna, *Winters* Philadelphie en *Jager* Zwaanje Elizab., n. Archangel, allen v. Groningen; *Puister* de Vr. Maria, v. Rott. n. Hamb.; *Oosterhuis* de Jonge Barend, v. Amst. n. Carolinenzijl.

ZOUTKAMP, 18 Julij. Binnengekomen den 16den, *Heins* Frouwke Denekamp, Dantzig.

De Sond gepasseerd.

11 Julij. *Nieboer*, Cornelia, v. Newc. n. Petersb., m. steenk.
12 —— *Stenger*, Geziena Margrietha, v. Liverp. n. Nerva, m. zout.
Bakker, Neptunus, v. Liverp. n. Stockh., m. steenen.
Mellema, Hermanus Hesselaar, v. Liverp. n. Petersb., m. stukg.
v. d. Velde, Levant, v. Marseille n. Petersb., m. stukg.
Konter, Willem Cornelia, v. Cadix n. Petersb., m. wijn.
Puister, Industrie, v. Liverp. n. Pernau, m. zout.
Nepperus, Elisabeth, v. Cadix n. Petersb., m. wijn.
Oldenburger, Geppina, v. Dordrecht n. de Oostzee, m. ballast.
Wegener, Aeolus, v. Liverp. n. Riga, m. zout.
Helmers, Ida en Emma, v. Havana n. Landscrona, m. suiker.
Geelmuiden, Cathrina Johanna, v. Montrose n. Nerva, m. zout.
Dik, Annette Cornelia, v. Delfzijl n. Riga, m. ballast.
Engelsman, Gezusters Bol, v. Liverp. n. Riga, m. zout.
de Groot, Zeldenrust, v. Liverp. n. Petersb., m. stukg.
Maathuis, Afina v. Linge, v. Londen n. Koningsb., m. suiker.
v. d. Star, Maria, v. Bremen n. de Oostzee, m. ballast.
de Jonge, Ettiena, v. Amst. n. Riga, m. stukg.
Veen, Alida, v. Liverp. n. Nerva, m. zout.
13 —— *Klunder*, Gruno, v. Triest n. Petersb., m. stukgoed.
Woortman, Alberdina Edzina, v. Hull n. Petersb., m. stukg.
Jonker, Esperance, v. Dantzig n. Gron., m. rogge.
14 —— *Freij*, Annechiena, v. Cardiff n. Dantzig, m. steenk.
Ontjes, Johanna Emilie, v. Riga n. Brest, m. hennep.
Bernardus, Agatha Hendrika, v. Liverp. n. Koningsb., m. zout.
v. d. Werff, Udo Frederik, v. Riga n. Amst., m. lijnz.

De wind den 11 Julij W.Z.W., N.O., W.Z.W.; den 12den W.N.W., N.W., N.N.W.; den 13den W.N.W., N.W., W.N.W.; den 14den N.W.

LAATSTE BERIGTEN.

Binnengekomen.

AMSTERDAM 17 Julij, *de Jonge* Petrus Jacobus en *Bekkering* Catharina, Petersb.; *Smedes* Pietron. Alberdina, Bremen.

TEXEL 16 Julij, *de Lang* Johanna Christ., Surin.; — 17 *Bruun* de Vrede, Nerva; *Voet* Graaf v. Rechteren, Hull.

VLIE 14 Julij, *de Jong* Petrus Jacobus, Petersb.; *de Jong* Adolf Fredrik, Memel; *Enninga* Vliedorp, Dantz.

HELVOET 16 Julij, luit. *Klerck* Zr. Ms. oorl. stoomschip Cycloop, Lond.; *Driest* Jan Visser en *Oldenburger* Johanna, Riga; *Hazewinkel* Sjoukje Alida, Reval.

VLISSINGEN 15 Julij, *Karsies* Hillech. Wilkens, Koningsb.

Bij GOUDSTAART 13 Julij, *Remmers* Edouard Marie, v. Rott. n. Bat.; *Hazewinkel* Veendam, v. Rott. n. Triest.

Bij DEAL 14 Julij, *Post* Pauline, v. Amst. n. Bat.; *Sissingh* Johanna Maria, v. Hartlep. n. Singapore.

PAIMBOEUF 11 Julij, *Kramer* Coronie, Amst.

HAVRE 15 Julij, *Halfweg* Hollander, Rott.

MARSEILLE 14 Julij, *Fokkes* Cornelis, Amst.

PILLAU 14 Julij, *Bossinga* Wiea Gesina, Amst.; *Fenenga* Johanna Bartha, Antw.; *de Boer* Epimachus, Cardiff.

BOLDERAA 10 Julij, *de Jonge* Reina, Rott.; — 11 *Drenth* Johanna, Koningsb.

KROONSTAD 9 Julij, *Meijer* Egmond, Amst.

STOCKHOLM 10 Julij, *Bos* Wietska en *Goedkoop* Noordstar, Petersb.

Vertrokken.

AMSTERDAM 16 Julij, *Graadt van Roggen* E. W. van Dam van Isselt, China, *Speelman* Geertruida Speelman, Petersb.; *Mooi* Geertje, avont.; — 17 *Meesenbroek* Wierdina Hendrika en *Schaap* Jan Jacob, Petersburg.

VLIE 14 Julij, *Kok* Newa en *Veldhuis* Prov. Overijssel, Dundee; *Ruiten* Verwachting, Engeland, *de Jong* Gouv. Baron van Zuylen van Nyeveld, avont.

ANTWERPEN 15 Julij, *Borst* Sieka Wiersema, avont.

BORDEAUX 10 Julij, *de Haan* Siewerdina, Hamb.; *Lovius* Ondine, Amsterdam.

VENETIE 10 Julij, *Bontekoe* Wubbo en Willem, Konst.

ROTTERDAM, 16 Junij. Het schip Batavier, kapit. *Hoek*, van Rangoon herwaarts gedestineerd, is den 7 April op de hoogte van de Adamans-eilanden verongelukt; het volk heeft zich in de booten gered en is door een Hamburgsch schip opgenomen.

GLUCKSTADT, 14 Julij. De Harlinger Groenlandsvaarder Dirkje Adama, komm. *O. Mehler*, is bij Groenland gepraaid, hebbende 400 robben geslagen.

HANDELSBERIGTEN.

GRAANMARKTEN.

GRONINGEN, 17 *Julij.*

TARWE.	GERST.	
		Zw. Voer 40 ℔ *f* 3,90
Oude 70 ℔ *f*	N.W. 1856 52 ℔ *f* 5,15	- - 42 - - 4,10
N.Oml. 1856 66 - 7,90	- 54 - - 5,55	- - 44 - -
- - 68 - - 8,70	- 56 - - 5,95	
- - 70 - - 9,50	Zomer 54 - - 5,35	BOONEN.
- Old. 66 - - 7,65	- 56 - - 5,75	Paardeb. *f* 7,25,50,80
- - 68 - - 8,45	Knobbe 60 - - 6,00	
- - 70 - - 9,25	- 62 - - 6,40	Gr. Erwt. *f*
ROGGE.	HAVER.	Graauwe dito *f*
N. Inl. 60 ℔ *f* 5,05	N. Dikke 36 ℔ *f*	
- - 62 - - 5,65	- - 38 - - 3,80	ZADEN, ENZ.
- - 64 - - 6,25	- 40 - - 4,05	Koolz. *f* 14,50, *f* 15,25,50 a
- - 66 - - 6,85	- 42 - - 4,30	dito *f* (*f* 16
Oude 66 - -	- 44 - - 4,55	Zomerzaad *f*
BOEKWEIT.	- 46 - - 4,75	Aveelzaad *f* 15,25,50
N.Gr.Zd. 60 ℔ *f* 6,35	- 48 - - 4,95	G. Mosterdz. *f*
- - 62 - - 6,85	- 50 - - 5,15	Lijnzaad *f*
- - 64 - - 7,35	N.W.Voer 36 - - 3,60	Dederzaad *f*
- Zw.- 60 - - 6,20	- - 38 - - 3,80	Gr. Gort *f* 9,25,50,75 a *f* 10
- - 62 - - 6,70	- - 40 - - 4,00	Parel dito *f* 13 a *f* 15
- - 64 - - 7,20	N. Zw. - 36 - - 3,50	Raapolie per vat *f* 50½
Veen 64 - - 7,10	- - 38 - - 3,70	

Tarwe tot vorige prijzen met geringen handel. — Rogge prijshoudend. — Boekweit in een doen. — Oude Gerst bijna niet in omgegaan; een paar klusjes Nieuwe Winter-Gerst, goede kwaliteit, zijn verkocht: 56 ℔ *f* 6,20; 57 ℔ *f* 6,40. — Haver genoegzaam in een doen. — Boonen prijshoudend. — Gort stil. — Er waren eenige partijtjes nieuw Koolzaad ter markt van verschillende kwaliteit, die als genoteerd naar deugd zijn verkocht.

LEEUWARDEN, 17 *Julij.* De aanvoer van granen was heden klein en de vraag beperkt, zoodat benoodigde koopers vorige prijzen moesten inwilligen, terwijl genegene verkoopers zich eenige verlaging moesten laten welgevallen. — Tarwe in puike soorten niet ter veil; knappe *f* 8,75 a *f* 9,20; ordinaire *f* 8,35 a *f* 8,60. — Rogge alleen aan consumtie lager te verkoopen; buitenl. *f* 7,30 a *f* 7,65 en ligtere soorten pro rato. — Boekweit zonder handel. — Winter-Gerst alleen aan pelderij met trage koopers; puike *f* 5,50 a *f* 5,80; ligtere voor fourrage *f* 4,50 a *f* 5,15. — Haver weinig aan en als voren verkocht. — Van nieuw Koolzaad was er een partijtje van ongeveer 16 mud, voldoende van kwaliteit, doch niet droog, ter veil, hetwelk *f* 16,50 opbragt. — Van Aveelzaad werden enkele klusjes aangeboden, welke van *f* 15,25 tot *f* 16 opbragten.

AMSTERDAM, 17 *Julij.* Poolsche Tarwe bij partij iets hooger: 127 ℔ n. b. Pools. *f* 385; 128 ℔ o. dito *f* 385; 121 ℔ n. Friesche *f* 290. — Rogge zonder handel. — Boekweit lager afgedaan: 118, 119 ℔ Holst. *f* 257, *f* 260.

Koolzaad onveranderd: n. Polder *f* 17¼; op 9 vat in Sept., Oct., Nov., Dec. en April 85 p. vl. — Lijnzaad in een doen; in veiling: 106, 108 ℔ Koningsb. *f* 12½, ¼ per mud. — Raapolie dadelijk en op levering in een doen: op 6/w. *f* 52,50; vlieg. *f* 51; Sept. *f* 49,50—*f* 49,50 a *f* 49,25; Oct. *f* 49,25—*f* 49,25 a *f* 49; Nov. en Dec. *f* 49 a *f* 49,25 a *f* 49. — Lijnolie dadelijk onveranderd, op levering iets aangenamer: op 6/w. *f* 46,75; vlieg. *f* 45,50; Sept. en Oct. *f* 45; Nov. en Dec. *f* 44,75 a *f* 45. — Hennepolie op 6/w. *f* 51,50; vlieg. *f* 50. — Raapkoeken *f* 96 a *f* 100. — Lijnkoeken *f* 11¾ a *f* 14¼.

LONDEN, 15 *Julij.* Van alle soorten graan is sedert eergisteren buitengewoon weinig ter markt gekomen. Er waren ook weinig koopers. Inl. Tarwe was tot de verlaagde prijzen van Maandag aangeboden en het meerendeel bleef onverkocht. Vreemde was verlaten, bij nominale prijzen. Overige graansoorten onveranderd.

Van den 17den. Granen slap met weinig handel.

BOTERMARKTEN.

GRONINGEN, 17 *Julij.* Te weinig aanvoer om den prijs te bepalen.

LONDEN, 17 *Julij.* Friesche Boter 104 sh., Gron. 84 sh.

VEE- en PAARDENMARKTEN.

GRONINGEN, 17 *Julij.* Er was heden een schaarsche aanvoer van schapen en varkens, welke tot nagenoeg vorige prijzen van de hand gingen.

APPINGEDAM, 15 *Julij.* Op de heden alhier gehouden paardenmarkt was de aanvoer ruim, doch werd er weinig handel gedaan; werkpaarden van *f* 150 tot *f* 240; de beste soort van *f* 350 tot *f* 400 en hooger.

LONDEN, 17 *Julij.* De aanvoer ter veemarkt bestond uit 814 runderen, 764 kalveren en 4110 schapen, de prijzen waren onveranderd bij iets meer handel.

EFFECTEN-BEURS.

AMSTERDAM, 17 *Julij.*

Nederl. Werkel. Schuld $2\frac{1}{2}$ pCt. $63\frac{1}{2}$; Dito Dito 3 pCt. $76\frac{5}{8}$; Dito Dito 4 pCt. $96\frac{1}{4}$. — SPANJE, Onbep. Stukken $1\frac{1}{4}$ pCt. $25\frac{1}{4}$; Dito Binnenl. 6/m. 3 pCt. $37\frac{7}{8}$. — PORTUGAL, te Londen 3 pCt. $45\frac{7}{8}$; Dito 1856, 3 pCt. $45\frac{1}{8}$. — RUSLAND, bij *Hope* en Co. 1798 en 1816 5 pCt. $105\frac{1}{8}$; Dito te Londen, $4\frac{1}{2}$ pCt. 96; Dito bij *Stieglitz*, 1855, 6de serie, 5 pCt. $99\frac{1}{4}$. — OOSTENRIJK, Metall. 5 pCt. $76\frac{5}{8}$; Dito Dito $2\frac{1}{2}$ pCt. $39\frac{1}{16}$; Dito rente Amsterdam, 1854, 5 pCt. $87\frac{3}{16}$; Dito Nationale Metalliek 5 pCt. $78\frac{1}{4}$. — MEXICO, Onbep. Stukken 3 pCt. $21\frac{3}{4}$. — Wisselkoers op Londen zigt *f* $11.82\frac{1}{2}$; Dito 2/m. *f* $11.72\frac{1}{2}$.

ADVERTENTIEN.

KIESVEREENIGING

Vrijheid en Orde.

Als **KANDIDATEN** voor het **Lidmaatschap** van den **GEMEENTERAAD** van *Groningen*, voor de op den 21sten dezer te doene verkiezing, zijn door de Vereeniging gekozen:

de Heeren **J. SLOT.**
J. TH. DOORNBOSCH.
K. MESDAG.
Prof. **J. BAART DE LA FAILLE.**
Mr. **J. H. GEERTSEMA, C.Z.**
Mr. **W. WOLTHERS** en
Dr. **L. ALI COHEN.**

GRONINGEN, 12 Julij 1857.

Namens het Bestuur der Vereeniging:
W. WOLTHERS,
Secretaris.

NEÊRLANDS HEIL.

De KIESVEREENIGING ***NEÊRLANDS HEIL*** heeft tot KANDIDATEN ter vervulling der Vacatures in den RAAD der Gemeente *Groningen* verkozen de zes aftredende Leden:

J. TH. DOORNBOSCH.
J. SLOT.
E. DOMMERING.
Prof. **J. BAART DE LA FAILLE.**
Mr. **J. H. GEERTSEMA, C.Z.**
K. MESDAG,

en in de plaats van wijlen den Heer A. UPMEIJER: Doctor **GOSUINUS ACKER STRATINGH.**

GRONINGEN, 14 Julij 1857.

J. W. C. VAN ITTERSUM, *Pres.*
H. J. TRIP, *fung.-Secr.*

GRONINGEN.

In de Vergadering van den 16den Julij zijn bij de **eerste Stemming** tot **KANDIDATEN** voor het **Lidmaatschap** van den **Raad** verkozen:

de Heeren **J. TH. DOORNBOSCH,**
J. SLOT,
E. DOMMERING,
Prof. **J. BAART DE LA FAILLE,**
Mr. **J. H. GEERTSEMA, C.z.,**
K. MESDAG.

In plaats van wijlen den Heer A. UPMEIJER:

de Heeren **F. DE WITT,**
H. A. WIJNNE,
J. GORTER.

Er waren 24 Leden tegenwoordig.

GRONINGEN, 17 Julij 1857.

Namens het Bestuur:
G. J. C. AVELING VAN SCHAIK,
Secretaris.

STADS-KOSTSCHOOL
te *DOCKUM.*

Aan belanghebbende OUDERS en VOOGDEN wordt berigt, dat de **LESSEN** in bovenstaand **OPVOEDINGS-GESTICHT** weder zullen aanvangen op **Dingsdag den 4den Augustus e.k.**

M. PRUIM.

HUWELIJKS-, GEBOORTE- EN STERFBERIGTEN.

⁎ Ondertrouwd:

G. MESDAG, K.ZOON, van *Groningen*, en A. BAKKER.

'T ZANDT, Julij 1857.
Eenige kennisgeving.

⁎ Ondertrouwd:

Dr. C. J. SPAT en H. W. MEIJBOOM.

ASSEN, 16 Julij 1857.
Eenige en algemeene kennisgeving.

⁎ Ondertrouwd:

G. WOUTERS, JR., en A. DIJK.

GRONINGEN, 17 Julij 1857.
Eenige kennisgeving.

⁎ Getrouwd:

Mr. J. H. NAUTA, *Advokaat te Veendam*, en W. C. DE BLÉCOURT, te *Wildervank*.

WILDERVANK, 16 Julij 1857.

⁎ Getrouwd:

F. TH. LEICHER, *Banketbakker*, met E. H. JACOBS.

GRONINGEN, 18 Julij 1857.

⁎ Heden beviel voorspoedig van een dooden ZOON ALIDA BOERMA, geliefde Echtgenoot van

H. G. GEERDES, *Stukadoor.*

GRONINGEN, 15 Julij 1857.
Algemeene en tevens bijzondere kennisgeving.

⁎ Heden beviel zeer voorspoedig van eenen welgeschapen ZOON de geliefde Echtgenoot van

H. B. SCHÖNINGH.

GRONINGEN, 17 Julij 1857.

⁎ Bevallen van eene *DOCHTER* C. J. E. RAKEN-SORMANI.

GRONINGEN, 18 Julij 1857.

⁎ Heden overleed, tot bittere droefheid van mij, zijne hoogbejaarde Ouders en verdere Betrekkingen, mijn hartelijk geliefde Echtgenoot SCHELTO SCHELTENS SCHAAPSCHOE, in den ouderdom van dertig jaren, na eene echtvereeniging van slechts twee maanden.

Eene hevige ongesteldheid van zeven dagen maakte een einde aan zijn voor mij zoo dierbaar leven.

GRONINGEN, 14 Julij 1857.

E. H. HECKMAN,
Wedw. S. S. SCHAAPSCHOE.

⁎ Heden avond overleed, na eene langdurige ongesteldheid, onze geliefde Zuster en Behuwdzuster Mejuffer CHRISTINA HERMINA ECKRINGA.

GRONINGEN, 16 Julij 1857.

Dr. W. GLEUNS JR.
J. C. GLEUNS—ECKRINGA.

Eenige kennisgeving.

⁎ Heden overleed zeer onverwacht ons geliefd jongste Doochtertje, in den ouderdom van ruim vijf maanden.

Bij GRONINGEN, 16 Julij 1857.

P. G. MULDER.
G. MULDER — EISING.

⁎ Heden morgen overleed, in den ouderdom van ruim 56 jaren, mijn geliefde Echtgenoot S. E. VAN DER STOOF, in leven *Boomkweeker alhier*; diep betreurd door mij, mijne eenige Dochter en aangehuwden Zoon.

FOXHAM, 17 Julij 1857.

FROUKE R. WEGES,
Wedw. VAN DER STOOF.

⁎ **H. GEERTSEMA, JR.**, te *Groningen*, heeft uitgegeven:

WET tot regeling der JAGT en VISSCHERIJ. Prijs 10 Ct.

En debiteert met succes:

WET houdende bepalingen omtrent de HUISHOUDING en TUCHT op de KOOPVAARDIJSCHEPEN. Prijs 5 Ct.

MONSTERROLLEN voor de ZEEVAART. Prijs 10 Ct.

Gedrukte JOURNAALBOEKEN in onderscheidene Prijzen, en tegen zeer billijke Prijzen te bekomen alle KANTOOR- en SCHRIJFBEHOEFTEN, POSTPAPIER en ADRESKAARTJES, met en zonder **naamstempel.**

⁎ **D. A. THIEME**, te *Arnhem*, heeft uitgegeven:

DRIE VOORLEZINGEN
VAN
Dr. L. S. P. MEYBOOM,
Predikant te Amsterdam.

I. Gezigts- en Verstandsbedrog. — II. Over Microscopisch en Telescopisch zien. — III. Het verband tusschen Wetenschap en Kunst.

(Overgedrukt uit *de Tijdspiegel*.) Prijs *f* 1.

VOOR GYMNASIËN EN INSTITUTEN.

J. O. VAN HOUTEN, te *Assen*, heeft uitgegeven:

***Dr. M. J. NOORDEWIER*, Chronologica in usum scholarum**, ... *f* 0,60.

——— **Chronologica**, ... *f* 1,50.

Xenophontis Anabasis, liber I, gramm. behandeld door Dr. ***M. J. NOORDEWIER***, *f* 1,80.

***G. v. HENNEKELER*, Korte Handleiding** tot het **gebruik** der **Aardglobe**, ... *f* 0,80.

***J. JAEGER'S* uitgebreide Hand-Atlas der geheele Aarde**, in 48 Kaarten, ... *f* 5,50.

——— **Atlas der geheele Wereld** in 21 Kaarten, ... *f* 2,60.

Werken
VOOR
VERMINDERDEN PRIJS.

***P. C. HOOFT*, Nederlandsche Historien**, 5 dln., met Aanteekeningen van *Dr. W. HECKER*. Prijs [*f* 12,50] ***f* 5.00.**

***CURRER BELL*, Jane Eijre, of het leven eener Gouvernante**, 2 dln. Prijs [*f* 5.80] ***f* 2.50.**

***T. F. UILKENS*, Losse Verhalen, uit het dagelijksch leven ontleend.** Prijs [*f* 2.80] ***f* 1.00.**

***J. VENEDEY*, Eene Badkuur in het Zuiden van Frankrijk.** Geschiedk. en plaats. herinneringen, 2 dln. Prijs [*f* 5.80] ***f* 2.50.**

***A. G. BRUINSES*, Uit het Leven.** Schetsen en Beelden. Prijs [*f* 1.50] ***f* 0.40.**

——— **Tafereelen uit de Geschiedenis van de stichting en vestiging der Christelijke Kerk.** Prijs [*f* 3,75] ***f* 1.50.**

——— **Schetsen uit het Christelijk Leven in de drie eerste eeuwen der Kerk.** Prijs [*f* 1.50] ***f* 0.50.**

Bovenstaande werken zijn voor den daarbij gevoegden verminderden prijs bij de meeste Boekhandelaars verkrijgbaar gesteld. De Uitgevers twijfelen niet, of velen zullen zich deze gelegenheid ten nutte maken, om voor eene betrekkelijke kleinigheid zich deze genoegzaam bekende werken aan te schaffen.

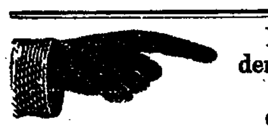

BURGEMEESTER en WETHOUDERS der Gemeente *Uithuizen* **doen te weten:** dat van de **ZOMER-KERMIS**, welke jaarlijks in deze Gemeente wordt gehouden, **de eerste dag**, zijnde **de DINGSDAG**, **is afgeschaft**, en dat nu, in plaats van op Dingsdag, **des WOENSDAGS de *PAARDENMARKT* en den volgenden dag de *HANDMARKT*** zal worden gehouden.

Wordende zij, welke met hunne KRAMEN of OVERDEKTE STALLEN op de KERMIS wenschen te staan, uitgenoodigd, om op DINGSDAG den 28sten Julij e.k., des voormiddags te 11 uur, zich ter SECRETARIJ te vervoegen, ten einde alsdan om de Plaatsen te LOTEN.

UITHUIZEN, 17 Julij 1857.

Burgemeester en Wethouders voornoemd:
J. ROUAAN.
Ter ordonnantie van dezelve,
De Secretaris:
W. VELDHUIZEN.

⁎ De ONTVANGER bij het GENERALE ZIJLVEST der *DRIE DELFZIJLEN* zal, op VRIJDAG den 24sten Julij 1857, des namiddags van vier tot zeven uur, in het ZIJLVESTERHUIS te *DELFZIJL* zitting houden, tot de ONTVANGST der Zijlvester **HUREN** en **PACHTEN**, verschenen Mei laatstleden.

De Ontvanger voornoemd:
R. P. CLEVERINGA, J.z.

Woensdag den 22sten Julij 18

des namiddags te 2 uur, zal, vóór de Bovenwoning den Timmerman SIBOLTS, W.z., in de Gelkingestr *Groningen*, **door vertrek naar elders,** p worden verkocht:

Een nette en wel onderhoudene **INBOEDEL**, bestaande in: MAHONIEHOUTEN GARDEROBE, DITO SECRETAIRE, DITO STOELEN met TRIJPEN ZITTINGEN, KENHOUTEN SECRETAIRE, TAFELS, S LEN, SPIEGELS, SCHILDERIJEN, DULES, KLOK, PORSELEIN, KRISTAL, GLAS AARDEWERK, KOPER-, TIN- en BLIKGOED, VL KLEEDEN en KARPETTEN, waaronder een zoo goed nieuw ROOD SCHOTSCH VLOERKLEED en KAR twee STELLEN best BEDDEGOED, **GASORNA TEN**, CIRCULEER- en andere KAGCHELS en he meer zal worden gepresenteerd. Te bezien daags bevo des namiddags van 2—6 uur.

HEKKEMA & BARLINCKHOFF.

Op Woensdag den 22sten Ju

1857, des voormiddags te elf uur, ten Huize van de R. VOS, in de *Koppel Paarden* te *Zuidlaren*,

PUBLIEKE VERKOOP BIJ PALMSLA

Van de **VELD-** en **BOU GRONDEN** met daarop st nieuwgetimmerde BEHUIZING, legen tusschen *Anlo* en *Zuidl* en behoorende aan den Heer LAND, te *Groningen*, ter grootte ruim 20 Bunders, geschikt tot **aanleg** van **Bosch Ontginning:** bij Inzate gebragt op slechts *f* 2500.

Notaris: Mr. C. E. KNIPHORST.

⁎ Mr. **A. J. VAN ROIJEN**, Notaris te *On dendam*, zal, op DONDERDAG den 23sten Julij 1857, des av te 5 uur, ten na te noemen Behuizing, publiek, bij Strij presenteren te verkoopen:

Eene ruime, wel onderhouden zeer ter nering staande **BEH ZING**, get. no. 11, zijnde van ouds beklante ***WINKE KREMERIJ***, met annexe **SCHUUR**, en de KLEMMING van het HEEMSTEDE, GROND, TUIN APPELHOF, doende 's jaars op Mei *f* 6—00 tot huur, sta en gelegen te *Westernieland*, nagelaten door wijlen TRIEN JANS BENES, Wedw. W. J. KOITER; om na den Bo te aanvaarden.

Informatiën zijn te bekomen ten Kantore van

Mr. A. J. VAN ROIJEN.

⁎ Mr. **C. HARTMAN BUSMANN**, No te *Sappemeer*, zal, op DONDERDAG den 23sten 1857, des namiddags te één uur, ten Sterfhuize van w den Koperslager CORNELIS HEIKENS, te *Sappemeer*, gewone Boeldags-Conditiën, publiek verkoopen:

Eene aanzienlijke partij NIEUWE

Koperen Werken en Blikgoedere

als: KETELS, AKERS, STRIJKIJZERS, KOMFOR LAMPEN, THEEVAAS-DOOFPOTTEN, ENZ.

⁎ Mr. **J. D. TRESLING**, Notaris te *Schar* gedenkt, op VRIJDAG den 31sten Julij 1857, des namid te 2 uur, ten Huize van D. T. KUIPER, Kastelein te *Sidd ren*, en ten verzoeke van de Erven van de Wedw. SMID, publiek te veilen en te verkoopen:

I. Eene **BOERENBEH ZING** en **SCHUUR**, me VASTE EN IN ALLE LIN VERERVENDE BEKLEMMING 12 B., 94 R., 40 El EI BOUW- en GROENLAND, sta en gelegen op *Tjugchum*, onder *Siddeburen*, zullende voort op Sint Martini tot vaste huur doen *f* 50—00; en nog VASTE EN IN ALLE LINIËN VERERVENDE BEKL MING van 27 B., 54 R., 10 El BOUW- en GROENLA mede aldaar, doende jaarlijks op Sint Martini tot vaste *f* 50-00, aan de Kerk van *Meedhuizen.*

II. Den EIGENDOM van opgemelde 12 B., 94 40 El BEHUISD LAND, doende tot huur *f* 50—00.

III. De VASTE EN IN ALLE LINIËN VERERVEN BEKLEMMING van 3 B., 25 R., 80 El LAND, gel op *Tjugchum*, onder *Siddeburen*, zullende voortaan jaar op Sint Martini tot vaste huur doen *f* 15—00.

IV. Den EIGENDOM van opgemeld Perceel.

V. Den EIGENDOM van 13 B. BEHUISD LAND, legen onder *Siddeburen*, wordende bij W. K. DALLIN onder vaste beklemming gebruikt, jaarlijks voor *f* 40-

Mr. J. D. TRESLIN

UIT DE HAND TE KOO

Een **HUIS**, zijnde eene ***HE BERG***, en waarin de ***KRU DENIERS-AFFAIRE*** goed succes wordt uitgoef staande aan den Grindweg te *Zuidbroek*. Te bevragen bij Eigenaar en Bewoner

M. ENGELS.

DE APOTHEEK EN DROOGISTWINK
van P. J. DAMSTÉ,

in de **Brugstraat**, *Zuidzijde*, is **verplaatst** de **NOORDZIJDE**, in de Behuizing bewoond ge door den Heer H. REILINGH, naast den Heer GERSBERG.

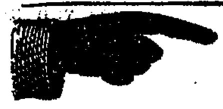

De ondergeteekende beveelt zich aan **COMMISSIONNAIR** in **Wisse** in het **BELEGGEN** en **BEZO GEN van Gelden, enz.**

J. CROL,
Oostz. in de Oosterstr. te *Groningen*, lett. D, no.

Een vlugge LOOPJONGEN

wordt gevraagd door C. RIKKERS.

Wordt gevraagd

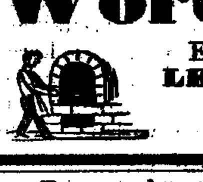

Een **TWEEDE BEDIENDE** of **LEERLING**, bij

J. NIJHUIS,
Koek- en Banketbakker aan de Vischm

R. I. VELTMAN, Mr. Timmerman te *Ewum*, komt mij voor eenige dagen vertellen, dat door het gebruik van drie Bussen **REVALENTA** van 2 en twee van $3\frac{1}{2}$ Gulden ge hersteld is van eene maagkwaal, waaraan hij meer dan tien jaren gesukkeld had en geen baat Doctors of Professor had gevonden.

APPINGEDAM, 16 Mei 1856.

S. RITSEMA.

MAAG- EN ONDERBUIKSKWALEN,

diarrhaea, verstoppingen, opgezetheid, spanningen, slechte spijsvertering, maagdrukking, winden, pleuris, loomheid vermoeidheid, slijm, verzwakking, lusteloosheid, en alle andere ziekten, die door abnormalen toestand der spij verteringswerktuigen ontstaan, worden spoedig en zeker genezen door DU BARRY'S kracht- en gezondheid stellend Meel.

De gunst, waarin DU BARRY'S REVALENTA zich verheugt, heeft velen uitgelokt ze na te maken; wij moeten ech voor deze vervalschte Revalenta waarschuwen.

DU BARRY'S REVALENTA is te verkrijgen voor

$87\frac{1}{2}$ ct.	*f* 2	*f* $3\frac{1}{2}$	*f* 8	*f* 16 Guld.
$\frac{1}{2}$ ℔'s bussen.	1 ℔'s.	2 ℔'s.	5 ℔'s.	12 ℔'s. Eng. gewigt,

in onderstaande Depôts.

Amsterdam, VERKOOPHUIS; *Assen*, H. P. A. VAN GORCUM; *Appingedam*, S. RITSEMA; *Delfzijl*, T. J. WIJNTJES; *Groningen*, C. RIKKERS en M. GAASBEEK; *Hoogezand*, F. M. DIKEMA; *Loppersum*, H. KUIPER; *Nieuwolda*, R. P. VAN CALCAR; *Noordbroek*, W. B. TEDINGA; *Pekela*, J. T. FELDBRUGGE; *Sappemeer*, Wedw. S. SCHELTENS; *Slochteren*, H. P. HOOGHOUDT; *Stads-Kanaal*, H. KREKEL; *Uithuizen*, J. SCHUURMAN NIEVEEN; *Veendam*, S. SAVENIJE; *Winschoten*, G. WASMAN, en in de bekende Depôts in de andere Steden.

Te *Groningen*, bij de Erven C. M. VAN BOLHUIS HOITSEMA.